

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

SAMEN WERKEN AAN DE VOLGENDE STAP

Tweede Onderwijsagenda
Caribisch Nederland

2017
2020

A map of the Caribbean region showing the outlines of several islands. Three specific islands are labeled with black text: Saba is located at the top right, Sint Eustatius is just below it, and Bonaire is further down and to the right. The background shows the outlines of other islands like Hispaniola and Puerto Rico.

Saba

Sint Eustatius

Bonaire

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Tweede Onderwijsagenda Caribisch Nederland
2017-2020

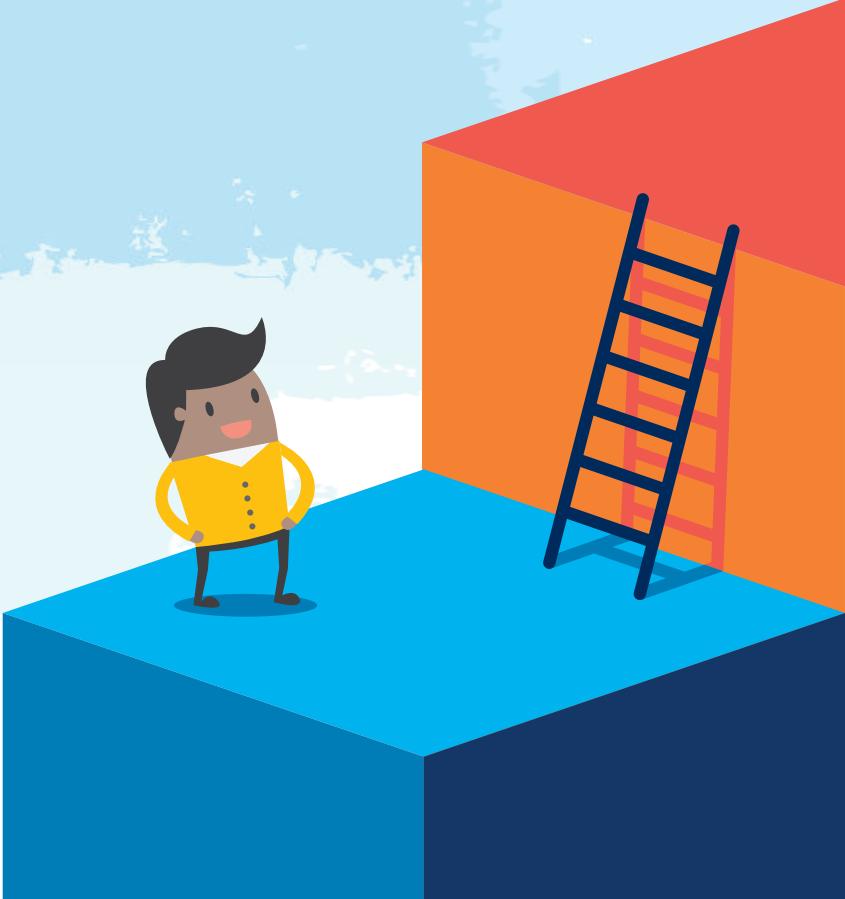
SAMEN WERKEN AAN DE VOLGENDE STAP

INHOUDSOPGAVE

5 Lijst van afkortingen
6 1 Inleiding
8 2 Verhogen onderwijskwaliteit
10 3 De prioriteiten
21 Ondertekening

Bijlagen: Eilandelijke delen

Bonaire
Sint Eustatius
Saba

LIJST VAN AFKORTINGEN

avo	arbeidsvoorraadovereenkomst
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CVQ	Caribbean Vocational Qualification
CXC	Caribbean Examinations Council
EC2	Expertise Center Education Care (EOZ Saba)
ECE	Expertise Centre Education Care (EOZ Sint Eustatius)
EOZ	Expertisecentrum Onderwijszorg
GvP	Gwendoline van Putten school
HRM	Human Resource Management
ib-er	interne begeleider (inzake zorg in het primair onderwijs)
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
NCF	New Challenges Foundation
NVT	Nederlands als Vreemde Taal
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OL	Openbaar Lichaam
OLB	Openbaar Lichaam Bonaire
OLE	Openbaar Lichaam Sint Eustatius
OLS	Openbaar Lichaam Saba
Po	primair onderwijs
PO-raad	Sectororganisatie voor het primair onderwijs
VO-raad	Vereniging van scholen in het voortgezet onderwijs
RCN/OCW	Rijksdienst Caribisch Nederland, afdeling Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
ROA CN	Raad Onderwijs Arbeidsmarkt Caribisch Nederland
SCS	Saba Comprehensive School
SGB	Scholengemeenschap Bonaire
SHS	Sacred Heart School
SKJ	Sociale Kanstrajecten Jongeren
SRF	Saba Reach Foundation
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
vo	voortgezet onderwijs
vsv	voortijdig schoolverlaten
zc-er	zorgcoördinator (inzake zorg in het voortgezet onderwijs)

Inleiding

In deze ‘Tweede Onderwijsagenda voor Caribisch Nederland: Samen werken aan de volgende stap’, kunt u lezen hoe alle betrokkenen verder gaan met het verbeteren van het onderwijs in Caribisch Nederland.¹ Het doel van de onderwijsagenda is dat de leerlingen in Caribisch Nederland (de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba) in 2020 onderwijs krijgen waarvan de kwaliteit minimaal voldoet aan Europees-Nederlandse maatstaven, maar ook aantoonbaar verbetert met als gevolg een stijgende lijn in de onderwijsresultaten.

1.1 Doel

Die kwaliteitsverbetering is van doorslaggevend belang voor de leerlingen op de eilanden. Het vergroot hun kansen op welvaart en welzijn aanzienlijk, en stelt hen in staat om als volwaardige burgers bij te dragen aan de samenleving waarvan zij deel uit maken.

Deze tweede onderwijsagenda voor de periode 2017-2020 zet het beleid voort van de Onderwijsagenda ‘Samen werken aan kwaliteit’ 2011-2016 en handhaaft de daarin genoemde prioriteiten.² Uit de in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) uitgevoerde externe evaluatie van de eerste agenda, is gebleken dat er met de gezamenlijke inspanningen van alle betrokken partijen een indrukwekkende prestatie is geleverd.³ Ten tijde van de ondertekening van deze tweede onderwijsagenda hebben alle scholen voor primair onderwijs (po) basiskwaliteit gerealiseerd. Dat geldt ook voor één van de drie scholen voor voortgezet onderwijs (vo) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo), voor twee van de drie Expertisecentra onderwijszorg (EOZ’s) en voor twee van de drie uitvoeringsorganisaties van de Sociale Kanstrachten Jongeren (SKJ). De overige scholen en instellingen hebben grote stappen voorwaarts gezet en de leraren, schoolbesturen en de schoolleiders zijn beter toegerust om hun taken uit te voeren. Dat is een enorme vooruitgang ten opzichte

van de situatie van voor de staatkundige transitie. De kwaliteit van het onderwijs is verbeterd, maar ook de omstandigheden waaronder de leerlingen onderwijs krijgen zijn ingrijpend verbeterd.

In 2008 voldeed geen enkele school op Bonaire, Saba en Sint Eustatius aan de basiskwaliteit.⁴ Schoolleiders en leerkrachten waren zeer betrokken bij hun school en bij de leerlingen, maar er waren onvoldoende goede leermiddelen.

Veel leerlingen hadden forse leerachterstanden en op veel scholen ontbrak de deskundigheid om vast te stellen of een leerling een zorgbehoefte had.

Verder was het meeste schoolmeubilair verouderd en waren veel schoolgebouwen aan renovatie toe.

Daarom is in 2009-2010, dus nog vóór de staatkundige transitie, gestart met een programma om het onderwijs te verbeteren. Er zijn schoolboeken, schrijfmateriaal en schoolinventarissen aangeschaft, er is toetsingsmateriaal beschikbaar gesteld en de schoolhuisvesting wordt aangepakt. Na de staatkundige transitie maakten de scholen, de onderwijsgedeputeerden en OCW in de Onderwijsagenda 2011-2016 afspraken over beter onderwijs. Sindsdien is er verder vooruitgang geboekt, maar zijn de ambities nog niet volledig gerealiseerd. Daarom werken wij met de Onderwijsagenda 2017-2020 verder aan de volgende prioriteiten:

- Bevorderen van bestuurskracht, professionaliteit en continuïteit.
- Gezond financieel beheer, een sluitende administratie en meerjarig financieel beleid.
- Effectiever taalonderwijs.
- De onderwijszorgstructuur verder op orde brengen.
- Onderwijs dat aansluit op een vervolgopleiding en/of op de arbeidsmarkt.
- Verbeterde randvoorwaarden in de vorm van huisvesting, leerplaat, wetgeving, arbeidsvoorwaarden en (integrale) samenwerking.

1.2 Een nieuwe fase

Met deze agenda begint een nieuwe fase in de ontwikkeling van het onderwijs in Caribisch Nederland. Het accent ligt op het eigenaarschap van alle partijen en hun rol bij de onderwijsverbetering. De school-

¹ Deze onderwijsagenda loopt van 1 januari 2017 tot 31 december 2020.

² Kamerstukken II, 2010-2011, 32 500 VIII, nr. 166

³ Kamerstuk 2016, 31568, nr. 178

⁴ www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/caribisch-nederland/documenten/rapporten/2009/01/31/het-onderwijs-op-bonaire-sint-eustatius-en-saba

Beter onderwijs voor het welzijn van de leerlingen

besturen en de schoolleiders zijn beter toegerust om hun taken uit te voeren en ook de andere bij het onderwijs betrokken instellingen hebben een beter beeld van hun eigen rol en taken in het onderwijsveld. OCW doet daarom een stap terug.

OCW blijft wel steun bieden en zal ook bezien hoe de scholen en andere onderwijsinstellingen in Caribisch Nederland mee kunnen lopen met beleidsintensivering in Europees Nederland. Rekening houdend met de afwijkende situatie op de eilanden kan daarbij maatwerk noodzakelijk zijn.

Voor deze onderwijsagenda is intensiever overlegd met alle betrokkenen in Caribisch Nederland. De afdeling OCW van de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN/OCW) heeft hiertoe in 2015 en 2016 meerdere bijeenkomsten op de eilanden georganiseerd. De scholen, de andere bij het onderwijs betrokken instellingen en de openbare lichamen hebben bij die gelegenheden inbreng geleverd voor deze onderwijsagenda.

Het resultaat is een onderwijsagenda waarin de scholen, de EOZ's, de uitvoeringsorganisaties van de SKJ, de Raad Onderwijs Arbeidsmarkt Caribisch Nederland (ROA CN) en de openbare lichamen, met OCW nieuwe afspraken vastleggen voor verdere onderwijsverbetering.

In de bij deze onderwijsagenda behorende eilandelijke delen staat per eiland beschreven wat de onderwijs-situatie is, welke activiteiten er (voor zover nu voorzien) op basis van de gemaakte afspraken zullen worden uitgevoerd en wie ze gaan uitvoeren.

De eilandelijke partijen zullen de in deze onderwijs-agenda gemaakte afspraken vertalen naar hun school-, zorg- of jaarplannen en daarmee naar het door hen te voeren beleid. Alle partijen hebben de afspraken op 28 november 2016 ondertekend tijdens een conferentie op Sint Eustatius.

Linksonder: Bonaire

Rechtsonder: Saba

Boven: Sint Eustatius

Verhogen van de onderwijskwaliteit

2.1 Duidelijke verantwoordelijkheden en voorspelbare ondersteuning

Deze onderwijsagenda is opgesteld vanuit het besef dat er een nieuwe fase is aangebroken in de kwaliteitsverbetering van het onderwijs in Caribisch Nederland. Er wordt toegewerkt naar een situatie waarin de instellingen zelfstandig hun taken kunnen uitvoeren. OCW zet hiertoe stappen terug en geeft de onderwijsinstellingen de ruimte om hun verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteitsverbetering. Daarbij wordt uitgegaan van duidelijke verantwoordelijkheden en voorspelbare (meerjarige) ondersteuning en financiering. OCW draagt hier, in samenspraak en samenwerking met de andere bij deze onderwijsagenda betrokken partijen, zorg voor.

Vanuit de voorspelbaarheid van de ondersteuning en financiering zijn de onderwijsinstellingen primair verantwoordelijk voor hun eigen functioneren en het onderwijs dat ze geven.

Met ingang van 2016 is er voor het po een nieuw bekostigingsmodel geïntroduceerd dat rekening houdt met specifieke kenmerken van de scholen. Verder zal een voorstel worden ingediend tot wijziging van de Wet Primair Onderwijs BES, om het bekostigingssysteem toekomstbestendig te maken.

De aanvullende bekostiging voor de scholen in het vo eindigt op 31 december 2018. Vanaf dat moment wordt voor de bekostiging zoveel mogelijk aangesloten bij het bekostigingsmodel van Europees Nederland, maar wordt wel rekening gehouden met specifieke kenmerken van de verschillende scholen. De geplande vereenvoudiging van de bekostiging van het vo, wordt uiteindelijk ook in Caribisch Nederland ingevoerd.

Verder continueert OCW samen met de PO-Raad de inzet van de bestuurscoach ter ondersteuning van de schoolbesturen en de samenwerkingsverbanden in de onderwijszorg.⁵ Daarnaast draagt OCW voor de duur van deze onderwijsagenda zorg voor de financiering van de EOZ's, de lerarenopleiding op Bonaire en het stimuleren van een regionale infrastructuur voor het opleiden en professionaliseren van nieuwe en zittende leraren. Over

de betreffende inzet voor de periode na 2020 zal nadere besluitvorming plaatsvinden.

De eigen verantwoordelijkheid van de onderwijsinstellingen is het uitgangspunt, maar tegelijkertijd bevindt het onderwijs in Caribisch Nederland zich, onder meer vanwege de kleine schaal, in een volstrekt unieke situatie met daarmee samenhangende uitdagingen. OCW zorgt onder andere voor ondersteuning ten behoeve van het taalonderwijs op Sint Eustatius, Saba en Bonaire. Zie paragraaf 3.3. over effectiever taalonderwijs.

OCW zal, met uitzondering van de genoemde specifieke ondersteuning, steeds minder met additionele subsidies en regelingen gaan werken. De reguliere bekostiging volstaat om kwalitatief goed onderwijs te geven. Er wordt toegewerkt naar een situatie waarbij OCW de sturing van het onderwijs in Caribisch Nederland zoveel mogelijk in lijn brengt met de sturing in Europees-Nederland. De inspectie geeft dan via haar toezicht inzicht in het verloop van de kwaliteitsverbetering van het onderwijs in Caribisch Nederland.

2.2 Toezicht

De inspectie volgt sinds de staatkundige transitie de ontwikkelingen op de scholen via geïntensiveerd toezicht. De nadruk ligt op het monitoren van de kwaliteitsverbetering op basis van de verbeterplannen van de scholen en instellingen. Vanaf 1 augustus 2017 vernieuwt de inspectie in Europees Nederland het onderwijstoezicht. Voor de scholen in Caribisch Nederland die de basiskwaliteit hebben behaald, geldt vanaf die datum ook een nieuw onderzoeksader. Dit onderzoeksader geeft aan waar scholen aan moeten voldoen (wettelijke eisen) en naar welke kwaliteitsaspecten de inspectie kijkt om hen te stimuleren tot verdere verbetering. In vergelijking tot de huidige situatie gaan deze scholen, vanwege het behalen van de basiskwaliteit, over naar een minder intensieve vorm van toezicht.

⁵ Het samenwerkingsverband bestaat per eiland uit vertegenwoordigers van de schoolbesturen uit het po en het vo/mbo, het bestuur van de uitvoeringsorganisatie van de SKJ en de directeur van het EOZ.

OCW geeft de onderwijsinstellingen de ruimte om hun verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteitsverbetering

Voor de onderwijsinstellingen die nog geen basiskwaliteit laten zien, blijven de bestaande normen voor het behalen van basiskwaliteit en het geïntensiveerde toezicht tot uiterlijk 1 januari 2019 van kracht. De reden hiervoor is dat het niet verstandig is om lopende het verbeterproces de beoordelingssystematiek aan te passen en te verbreden. Vanaf 1 januari 2019 gaan ook deze scholen over naar het nieuwe onderzoekskader voor Caribisch Nederland, ongeacht of zij basiskwaliteit hebben bereikt. Indien dat nog niet het geval is, blijft voor deze scholen een intensief toezichttraject gelden. Onder de condities van het nieuwe onderzoekskader zal worden bepaald wat voor deze scholen het juiste toezichtarrangement is.

Voor de EOZ's en de uitvoeringsorganisaties van de SKJ hanteert de inspectie een specifiek (eigen) waarderingenkader. Dit kader blijft van toepassing.

Linksonder: Bonaire

Rechtsonder: Saba

Boven: Sint Eustatius

De prioriteiten

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de doelstellingen om de onderwijskwaliteit verder omhoog te brengen. De prioriteiten worden nader toegelicht. Per prioriteit wordt beschreven wat de ambitie en de beoogde resultaten voor 2020 zijn en welke rol de betrokken partijen hebben.

3.1 Bevorderen van bestuurskracht, professionaliteit en continuïteit

Ambitie

In 2020 zijn alle schoolbestuurders, schoolleiders en leraren, goed toegerust voor het uitvoeren van hun taken. Zij zijn onverminderd verantwoordelijk en doen wat goed is voor de kwaliteit en continuïteit van het onderwijs.

Toelichting

De kwaliteit van de schoolbestuurders, schoolleiders en leraren is sinds 2011 flink verbeterd. Dat gebeurde door hun eigen inzet en met hulp van schoolcoaches, docentcoaches en bestuurscoaches. Onbevoegde leraren werden en worden tot medio 2017 opgeleid via het programma ‘Maestro Kompas’.⁶ Ook volgden leraren trainingen met financiële steun van OCW. Op Bonaire was er al een lerarenopleiding (een Bachelor Lerarenopleiding Funderend Onderwijs, een dependance van de Universiteit van Curaçao) en op Sint Eustatius is door de Pedagogische Academie van Aruba een lerarenopleiding gestart. Verder namen scholen deel aan twinningtrajecten met scholen in Europees Nederland.

Besturen moeten voldoen aan de Code Goed Bestuur. Om het onderwijs verder te verbeteren, moeten zij hun bestuurskracht versterken. Ze kunnen dat doen door het vergroten van hun professionaliteit en deskundigheid op het gebied van financiën (zie paragraaf 3.2), onderwijskundige kennis en leiderschap.

Om een stijgende lijn in de onderwijsresultaten te realiseren, is het van belang dat de besturen en de schoolleiding kwantitatieve en kwalitatieve leerlinggegevens (onder andere via een leerlingvolgsysteem) benutten om het onderwijs op de behoefté van leerlingen af te stemmen en om de leraren verder te professionaliseren. Daarnaast is het van belang dat scholen een kwaliteitszorgsysteem hanteren waarbij systematisch wordt gemonitord of de doelen worden bereikt.

Vanwege de kleine schaal zijn gekwalificeerde bestuurders en schoolleiders beperkt beschikbaar. Daarnaast is er

een groot verloop onder bestuurders, schooldirecteuren en onderwijspersoneel. Het is van belang dat de scholen structuren inrichten om de continuïteit en kwaliteit van het onderwijs te garanderen, en om te voorkomen dat er talent verloren gaat.

Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn kleine eilanden en hebben een regionale infrastructuur nodig voor het opleiden en professionaliseren van nieuwe en zittende leraren. Dat vereist samenwerking met Aruba, Curaçao en Sint Maarten.⁷

Daarom maken we de volgende afspraken.

Resultaten in 2020

- Elk schoolbestuur voert een professionaliseringssagenda gericht op (duurzame) kwaliteit, professionaliteit en continuïteit (qua onderwijsproces) van de scholen, schoolleiders en van het bestuur zelf.
- De besturen van de onderwijsinstellingen werken met elkaar samen bij het inhuren van mensen en het inkopen of delen van materiaal.
- Elk bestuur voert een Human Resource Management-beleid (HRM-beleid) uit waarbij de competenties van de personeelsleden zijn afgestemd op de doelen van de onderwijsinstelling. Daarbij is ook aandacht voor de overdracht van werkzaamheden bij personeelswisselingen.
- Alle schoolbesturen werken conform de Wet goed onderwijs goed bestuur.
- Om te zorgen voor voldoende onderwijspersoneel wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de opleidingsmogelijkheden in de regio zoals op Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

Rol besturen onderwijsinstellingen

- Dragen zorg voor de professionaliteit en de continuïteit van de organisaties die onder hun verantwoordelijkheid vallen en de mensen die daarin werkzaam zijn.
- Stellen het HRM-beleid vast en houden toezicht op de uitvoering daarvan.

⁶ Maestro Kompas' is een programma dat in opdracht van OCW is uitgevoerd door de Open Universiteit en de Hogeschool Utrecht. Het programma loopt eind 2016 af. Zie <http://maestrokompas.org>

⁷ In dat kader wordt de doorontwikkeling van UniCarib, het samenwerkingsverband van de hoger onderwijsinstellingen op Aruba, Curaçao en Sint Maarten verkend.

Rol openbare lichamen

- Ondersteunen en bevorderen initiatieven voor het opleiden en werven van onderwijspersoneel.

Rol OCW

- Stimuleert de ontwikkeling van een zoveel als mogelijk regionale infrastructuur voor het opleiden en professionaliseren van nieuwe en zittende leraren.

3.2 Een gezond financieel beheer, een ordentelijke administratie en een meerjarig beleid

Ambitie

De ambitie is dat alle scholen en andere onderwijsinstellingen in 2020 volledig grip hebben op hun financiële processen, een sluitende administratie hebben en een meerjarig (financieel) beleid voeren. De lumpsumbekostiging wordt rechtmatig en doelmatig besteed en alle scholen zijn financieel gezond.

Toelichting

Goed financieel beheer is een voorwaarde voor goed onderwijs. Het geeft dan ook vertrouwen dat er de afgelopen jaren voortgang is geboekt dankzij de inzet van de betrokkenen en de steun van de besturscoach. Bij de scholen voor vo en mbo is dat wel beperkt. In het po zijn in korte tijd goede resultaten geboekt.

Door de overgang van een declaratiesysteem naar lumpsumbekostiging kunnen de scholen vanaf 2011 zelf beslissen over de inzet van middelen en zelf prioriteiten stellen. Zij ervaren dit als een belangrijk verbeterpunt, maar in de praktijk hebben de scholen meer tijd nodig om hier op een goede manier invulling aan te geven. Sommige besturen hebben moeite met het gebruik van bekostiging als sturingselement en met de financiële planning.

De scholen waarvan de financiële continuïteit op korte termijn in het geding is, staan onder geïntensieverd toezicht van de inspectie. De inspectie maakt met deze scholen afspraken om hen spoedig weer financieel gezond te krijgen.

Het is van belang dat de scholen en onderwijsinstellingen de komende jaren verder invulling geven aan hun verantwoordelijkheid op het gebied van financiën, administratie en meerjarig beleid.

Daarom maken wij de volgende afspraken.

Resultaten in 2020

- Alle schoolbesturen, de besturen van de EOZ's, de uitvoeringsorganisaties van de SKJ en het bestuur van de ROA CN, hebben een gezonde financiële huishouding. Zij leggen jaarlijks in hun jaarverslag financieel verantwoording af.
- De besturen zorgen ervoor dat de kosten en baten meerjarig in evenwicht zijn. Zij leggen in het jaarverslag uit waaraan ze hun geld besteden.
- De besturen beschikken over een goed functionerend financieel systeem. De financiële processen zijn op orde en knelpunten worden vroegtijdig door de bestuurders onderkend en opgelost.
- Er is binnen alle onderwijsorganisaties op bestuurlijk niveau kennis van financieel management beschikbaar (controlfunctie) bij bestuursleden of door samenwerking of inkoop.
- Besturen garanderen op bestuurlijk niveau kennis van financieel management. Zij hebben zicht op de structureel beschikbare middelen en zorgen ervoor dat de (school)verbeter-plannen gekoppeld zijn aan de (meerjaren)begroting.

Rol onderwijsinstellingen

- Zetten de bekostiging goed en efficiënt in en dragen zorg voor het continue verbeteren van het financieel beheer. Zij beslissen zelf waaraan ze hun budget besteden, binnen de kaders van de onderwijswetgeving. Doel is het vasthouden en verbeteren van onderwijskwaliteit.
- Verantwoorden tijdig hun uitgaven in de jaarverslagen.

Rol openbare lichamen

- Bekosten de SKJ⁸.
- Creëren een infrastructuur voor het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen op de lokale arbeidsmarkt en stimuleren arbeidsparticipatie.

Rol OCW

- Bekostigt de onderwijsinstellingen.

3.3 Effectiever taalonderwijs

Ambitie

Leerlingen moeten uiterlijk in 2020 de in de les gebruikte taal of talen goed genoeg beheersen zodat zij:

- Primair onderwijs kunnen volgen.
- Kunnen instromen naar het vo en het mbo.
- Goed voorbereid zijn op een vervolgopleiding (in de regio of in Europees Nederland) die aansluit bij hun opleidingsniveau.
- Goed kunnen functioneren in de maatschappij en op de arbeidsmarkt.

Toelichting

De meeste leerlingen krijgen intensief les in (minstens) twee talen: Engels en Nederlands op Sint Eustatius en Saba, en Nederlands en Papiaments op Bonaire. Het is belangrijk dat dit taalonderwijs van goede kwaliteit is, want taalbeheersing bepaalt voor een groot deel het succes van leerlingen in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en in de maatschappij.

Op een aantal scholen zijn de taalachterstanden deels ingelopen, maar de taalbeheersing van de meeste leerlingen voldoet nog niet aan de Europees-Nederlandse normen. Vooral het taalonderwijs van en in het Nederlands is voor de scholen een opgave. Voor de meeste leerlingen is Nederlands immers een taal die in hun omgeving buiten de school, niet of nauwelijks wordt gesproken. Om het taalonderwijs verder te verbeteren is het nodig dat alle betrokken partijen blijven inzetten op de vorming en uitvoering van een consistent taalbeleid.

Daarom maken we de volgende afspraken.

Resultaten in 2020

- Alle scholen, instellingen en de uitvoeringsorganisaties van de SKJ hebben een (school)taalbeleid uitgewerkt in hun schoolplan en voeren dat uit. In het beleid wordt aandacht besteed aan een goede aansluiting tussen de voorschoolse kinderopvang, het po, het vo en het mbo.
- Alle scholen hebben een goed leerstofaanbod (met voldoende geschikt leesmateriaal) en een goede pedagogisch-didactische aanpak voor het taalonderwijs, gebaseerd op een doorlopende leerlijn. Docenten geven bij alle onderwijsactiviteiten les op een manier die de taalbeheersing van de leerlingen bevordert (taalontwikkelend lesgeven).
- Het onderwijspersoneel beheert de taal waarin het lesgeeft op voldoende niveau.

- Alle scholen gebruiken goede voortgangstoetsen voor het taalonderwijs en zorgen voor het periodiek en systematisch monitoren van de resultaten. Zij bieden leerlingen met een taalachterstand of taalvoorsprong taalleerinhouden en begeleiding aan, die passen bij de individuele onderwijsbehoefte van deze leerlingen.
- De scholen maken gebruik van goede toetsen, respectievelijk examens om de leeropbrengsten inzichtelijk te maken en de taalvakken af te sluiten. De ontwikkeling van opbrengstnormen is in gang gezet.
- Er is door de openbare lichamen een taalbeleid uitgewerkt voor aanverwante terreinen, zoals kinderopvang en jeugd- en gezinsbeleid. Doel is dat ouders zich meer betrokken voelen bij de taalontwikkeling van hun kinderen.

Rol onderwijsinstellingen

- Geven invulling aan hun verantwoordelijkheid voor het taalbeleid en het aanbod van het taalonderwijs binnen de school.

Rol openbare lichamen

- Bepalen het taalbeleid buiten het onderwijs en het beleid op aanverwante terreinen, zoals de kinderopvang en het jeugd- en gezinsbeleid. Ze nemen initiatieven om taalontwikkeling van groepen buiten het reguliere onderwijs te stimuleren.

Rol OCW

- Dient (indien nodig) een voorstel in voor aanpassing van de bestaande wetgeving of invoering van nieuwe wetgeving om scholen in staat te stellen hun taalonderwijs uit te voeren.
- Ondersteunt de reeds ingezette taalverbetertrajecten.

3.4 De onderwijszorgstructuur verder op orde brengen

Ambitie

In 2020 moeten alle leerlingen met een zorgbehoefte ondersteuning, begeleiding en een onderwijsaanbod krijgen dat past bij hun niveau en potentieel.

Toelichting

Het lukt steeds beter om de leerlingen die dat nodig hebben passende ondersteuning te bieden. De onderwijszorg wordt ook planmatiger aangepakt. De scholen en de EOZ's werken steeds beter samen, zowel onderling als met partners buiten het onderwijs. Vooral op Saba en Sint Eustatius zijn in 2015 en 2016 belangrijke stappen voorwaarts gezet. Zo biedt het EOZ op Saba (EC2) inmiddels voor alle zorgleerlingen op het eiland de benodigde ondersteuning en is er op Sint Eustatius sprake van een duidelijke afstemming tussen de scholen en het EOZ (ECE) bij de uitvoering van de onderwijszorg.

De resultaten in de onderwijszorg zijn echter nog kwetsbaar. Op Bonaire moet er nog veel werk worden verzet om leerlingen passende ondersteuning te kunnen bieden. In het vo en mbo moet de interne zorgstructuur verder worden verbeterd. Daarnaast is het nodig dat leerkachten zorgleerlingen beter erkennen en hen kunnen doorverwijzen naar de juiste begeleiding. Het praktijkonderwijs verkeert nog in een beginstadium van ontwikkeling.

Goede onderwijszorg is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken eilandelijke partijen, met het eilandelijk samenwerkingsverband als spil. Om de onderwijszorg verder te verbeteren, is het noodzakelijk dat alle partijen zich verder ontwikkelen in hun rol en de uitoefening van hun taken.

Daarom maken we de volgende afspraken.

Resultaten 2020

- De samenwerkingsverbanden vervullen een voortrekkersrol in de onderwijszorg op hun eiland en handelen proactief.
- De EOZ's hebben basiskwaliteit behaald en hebben daarop voortgebouwd.
- De eilandelijke zorgplannen geven, zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin, een actueel en gedetailleerd beeld van de onderwijszorgproblematiek op de eilanden.
- Kennis en vaardigheden binnen de EOZ's zijn duurzaam verbeterd. De EOZ's hebben voldoende eigen expertise om leraren en leerlingen te ondersteunen.
- Processen voor determinatie, plaatsing en het opstellen van ontwikkelingsperspectieven zijn op orde. De doorlooptijden zijn kort, de doorlopende leerlijn voor elke leerling is duidelijk en elke leerling met een zorgbehoefte krijgt maatwerk aangeboden.
- De onderwijsinstellingen en de EOZ's zetten zich ervoor in om de betrokkenheid van ouders bij de onderwijsondersteuning van hun kind te vergroten.
- Interne begeleiders (ib-ers) en zorgcoördinatoren (zc-ers) werken zelfstandig. Ze ondersteunen hun medeleerkrachten bij het geven van onderwijs aan leerlingen met een zorgbehoefte.
- Leerkachten kunnen leerlingen met een zorgbehoefte erkennen en hen doorverwijzen zodat ze de juiste begeleiding krijgen.
- De sociaalpsychologische context van de leerlingen voor wie dat relevant is, is in kaart gebracht.

Rol onderwijsinstellingen

- Regelen dat alle leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte zoveel mogelijk onderwijs op hun eigen school kunnen volgen. Zij kiezen in overleg met de EOZ's de beste oplossingen aansluitend bij de behoefte en schaal van het eiland. Ze betrekken ouders hierbij.
- Geven de processen voor determinatie vorm, zorgen voor een procedure voor goede plaatsing, werken de ontwikkelingsperspectieven uit en zorgen voor een eenduidig beleid binnen de school.
- Zorgen voor een goede toerusting van de leerkrachten in het algemeen en de ib-ers en zc-ers in het bijzonder.

Rol EOZ's

- Diagnosticeren, coördineren en ondersteunen de scholen en leerkrachten zodat de leerlingen het onderwijs en de zorg krijgen die zij nodig hebben.
- Ondersteunen de ib-ers en de zc-ers.
- Werken goed en nauw samen met (jeugd)ketenpartners.

Rol samenwerkingsverbanden

- Maken afspraken over de onderwijszorgvoorzieningen voor leerlingen op de eilanden en leggen deze vast in een eilandelijk zorgplan.
- Zorgen voor professionalisering en continuïteit binnen de EOZ's.

Rol openbare lichamen

- Ondersteunen de onderwijszorg vanuit hun verantwoordelijkheid voor het jeugdbeleid. Dit doen zij onder andere door de samenwerking tussen alle (jeugd)ketenpartners te stimuleren.
- Dragen zorg voor de huisvesting van de EOZ's.

Rol OCW

- Bekostigt de onderwijszorg via de lumpsumbekostiging van de scholen en verstrekkt subsidie aan de EOZ's.

- Schept kaders via regelgeving voor een onderwijszorgstructuur waarbinnen het belang van leerlingen met een specifieke zorgbehoefte zo goed mogelijk wordt geborgd.
- Bevordert waar nodig dat de noodzakelijke wetswijzigingen worden doorgevoerd.

3.5 Onderwijs dat aansluit op een vervolopleiding en/of op de arbeidsmarkt

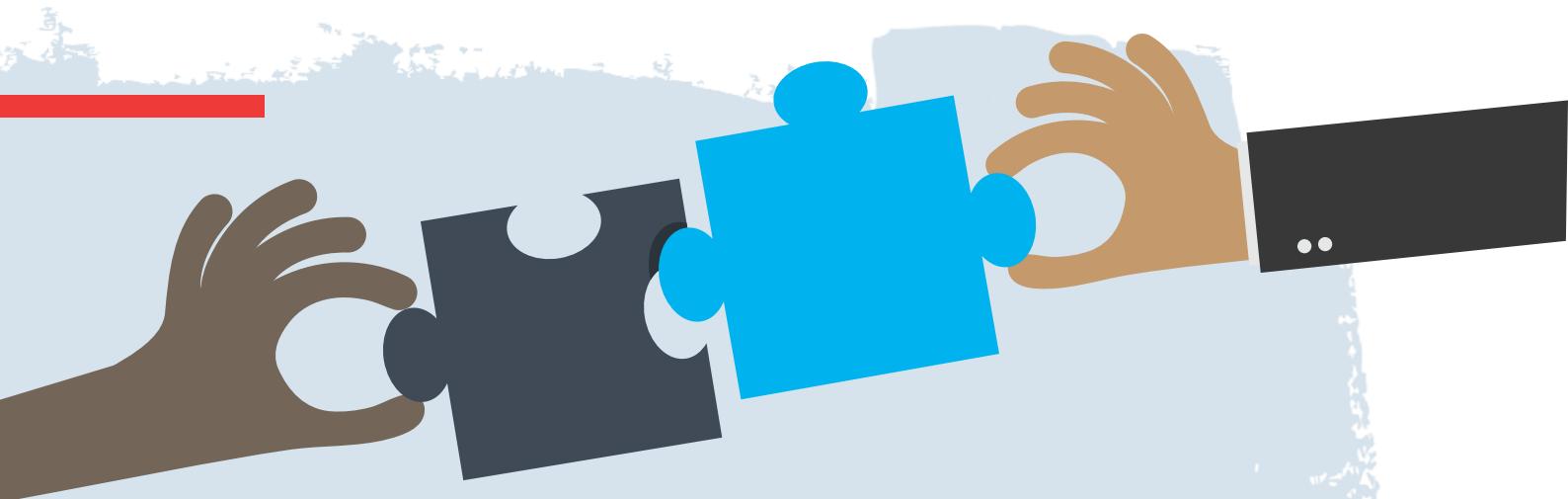
Ambitie

De ambitie is dat in 2020 alle leerlingen voldoende kennis, vaardigheden en algemene ontwikkeling hebben om goed voorbereid te zijn op vervolgonderwijs, de beroepspraktijk en de arbeidsmarkt.

Toelichting

Studenten die in Caribisch Nederland een vervolgonderwijs willen volgen, hebben inmiddels meer keuzemogelijkheden dan in 2011. Er worden meer mbo-opleidingen aangeboden, die beter aansluiten op de arbeidsmarkt. Ook zijn de leerbedrijven verbeterd en is de werving ervan goed op gang gekomen. De eilanden werken samen met Aruba, Curaçao en Sint Maarten om leerlingen voor te bereiden op een studie in Europees Nederland. Tegelijkertijd willen zij ook de studiemogelijkheden in de Caribische regio, Zuid-Amerika en in de Verenigde Staten in kaart brengen. Dit is ook van belang omdat Sint Eustatius en Saba door hun keuze voor Caribische onderwijs- en examensystemen hun blik al meer op de eigen regio hebben gericht.

Het mbo sluit echter nog onvoldoende aan op de vraag van de werkgevers. Dat komt mede doordat de mbo-opleidingen, die op Saba uitgezonderd, nog geen basiskwaliteit hebben behaald. De invoering van een nieuw, Engelstalig curriculum voor het beroepsgerichte onderwijs op Sint Eustatius en Saba zal naar verwachting helpen om een betere aansluiting op de behoeften van het regionale bedrijfsleven te realiseren.

Voor een goede aansluiting is het van belang dat jongeren goed voorbereid en gediplomeerd het onderwijs verlaten. Jongeren van 18 tot 25 jaar die nog geen startkwalificatie hebben behaald, zijn feitelijk voortijdig schoolverlaters. Zij moeten hun startkwalificatie alsnog halen, eventueel na deelname aan een Sociaal Kanstraject.

Net als in Europees Nederland zetten we ook in Caribisch Nederland alles op alles om te voorkomen dat deze jongeren buiten de boot vallen. Schoolverzuim is vaak een voorbode van schooluitval. Het is daarom belangrijk dat de scholen en de openbare lichamen de leerplicht goed handhaven. Zie ook paragraaf 3.6 over de randvoorwaarden.

Jongeren die wel uitvallen, moeten terug naar het onderwijs of begeleid worden naar werk. Op dit moment kunnen leerlingen die niet meer leerplichtig zijn (vanaf 16 jaar) bij schooluitval echter nog niet deelnemen aan de SKJ (vanaf 18 jaar). Dat is niet bevorderlijk voor een

goede doorlopende leerlijn. Om dat te verhelpen zal OCW in samenwerking met de openbare lichamen onderzoeken of leerlingen die niet meer onder de leerplicht vallen maar nog geen 18 zijn, toch kunnen deelnemen aan de SKJ.

Ook de aansluiting van het onderwijs op vervolgopleidingen in de regio of in Europees Nederland vraagt om verdere verbetering. Studeren buiten het eigen eiland zal altijd uitdagingen met zich meebrengen. Daarbij speelt naast cultuur en taal, ook zelfredzaamheid een belangrijke rol. Het is dus cruciaal dat leerlingen goed voorbereid hun eiland verlaten.

Daarom maken wij de volgende afspraken.

Resultaten in 2020

- Op Sint Eustatius en Saba zijn de programma's en examens van de Caribbean Examinations Council (CXC) volledig ingevoerd, conform de door OCW aangegeven kaders. De uitvoering voldoet minimaal aan de eisen van de inspectie.
- Alle uitvoeringsorganisaties van de SKJ hebben basiskwaliteit behaald en hebben daarop voortgebouwd. Ter verbetering van hun efficiëntie werken zij nauw met elkaar samen.
- De mogelijkheid om in te stromen in de SKJ is vroeg naar de leeftijd van 16 jaar en sluit daarmee aan op het einde van de leerplicht.

- Er is een goede aansluiting tussen het mbo en de lokale/regionale arbeidsmarkt. De ROA CN, de scholen en het bedrijfsleven werken nauw met elkaar samen om dit te bereiken.
- Studenten krijgen een passende voorbereiding, of zij nu doorstromen naar een vervolgopleiding in de regio, naar Europees Nederland of de arbeidsmarkt opgaan. In Europees Nederland en binnen Caribisch Nederland krijgen zij, desgewenst, begeleiding na hun aankomst.
- Zowel de doorstroom naar een vervolgopleiding als het studiesucces van de studenten wordt gemonitord.
- Studenten hebben een helder beeld van de doorstroommogelijkheden naar vervolgopleidingen in de Caribische regio en omliggende omgeving.

Rol onderwijsinstellingen

- Bieden opleidingen van goede kwaliteit, die zijn afgestemd op de behoeften van de regionale arbeidsmarkt, zowel qua inhoud als kwaliteit.
- Bieden goede begeleiding bij de studiekeuze en bereiden de leerlingen voor op doorstroom naar een vervolgopleiding of de arbeidsmarkt (binnen of buiten Caribisch Nederland).

Rol ROA CN

- Geeft voorlichting aan de scholen en begeleidt hen onder meer bij de ontwikkeling van beroepsopleidingen.
- Analyseert trends op de arbeidsmarkt van Caribisch Nederland en de omgeving en adviseert OCW onder andere over de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en de erkenning van de beroepsopleidingen.
- Zorgt voor het realiseren van voldoende plekken voor beroepspraktijkvorming, beroepspraktijkplaatsen en goede leermeesters die de studenten begeleiden om zich tot goede beroepsbeoefenaars te ontwikkelen.
- Ondersteunt het middelbaar beroepsonderwijs onder meer via gastcolleges en het beschikbaar stellen van materiaal.
- Ondersteunt bij de aansluiting van het opleidingsaanbod op de arbeidsmarkt.

Rol uitvoeringsorganisaties SKJ

- Bieden jongeren in de SKJ-doelgroep vormings-, educatie- en opleidingstrajecten aan om een vervolgopleiding te kunnen gaan volgen gericht op het bereiken van een startkwalificatie of het vinden van een baan.

Rol openbare lichamen

- Voeren beleid ter stimulering van de arbeidsmarkt en arbeidsparticipatie.
- Bekostigen de SKJ.

Rol OCW

- Stelt de noodzakelijke regelgeving op voor de inrichting van het vo, het mbo en de SKJ.
- Bevordert zo nodig dat noodzakelijke wetswijzigingen worden doorgevoerd.
- Stemt af met Aruba, Curaçao en Sint Maarten over de doorstroom van leerlingen naar vervolgonderwijs in deze landen en naar de rest van de regio.
- Bevordert samenwerking tussen alle onderwijspartners.
- Borgt de financiële toegankelijkheid van het onderwijs in de Caribische regio door het in stand houden van een studiefinancieringsstelsel.

3.6 Verbeterde randvoorwaarden

Om deze onderwijsagenda tot een succes te maken, is commitment en inzet nodig van alle betrokken partijen, maar moeten ook een aantal randvoorwaarden op orde zijn. Hierna volgt een toelichting op de randvoorwaarden, die elk van belang zijn voor het slagen van de ambities en het behalen van de resultaten in deze onderwijsagenda.

3.6.1 Huisvesting

Ambitie

In 2020 zijn de resterende onderwijsvestingsprojecten uitgevoerd. De openbare lichamen dragen met de schoolbesturen zorg voor adequaat onderhoud en reserveren hiervoor structureel de benodigde middelen.

Toelichting

In 2012 hebben OCW en de openbare Lichamen van Bonaire, Sint Eustatius en Saba convenanten vastgesteld voor het op orde brengen van de onderwijsvesting door ingrijpende renovatie en nieuwbouw. Inmiddels zijn meerdere schoolgebouwen gebouwd en gerenoveerd.

Resultaten 2020

- Conform de in de convenanten vastgestelde verantwoordelijkheidsverdeling voor onderwijsvesting, worden de resterende projecten van de door OCW en de eilanden opgestelde onderwijsvestingsplannen en de daaropvolgende besluiten, in de stuurgroepen gerealiseerd.
- Conform de in de convenanten vastgestelde verantwoordelijkheidsverdeling, dragen de openbare lichamen in samenwerking met de schoolbesturen zorg voor het opstellen en uitvoeren van meerjarenonderhoudsplannen.

Rol schoolbesturen

- Werken met de openbare lichamen en OCW aan de verdere uitvoering van de plannen voor onderwijsvesting.
- Maken afspraken met de openbare lichamen over meerjarenonderhoudsplannen conform de in de convenanten opgenomen verantwoordelijkheidsverdeling.

Rol openbare lichamen

- Werken samen met OCW en de schoolbesturen aan de verdere uitvoering van de plannen voor onderwijsvesting.
- Stellen met de schoolbesturen meerjarenonderhoudsplannen op en dragen samen met de schoolbesturen zorg voor de uitvoering daarvan, conform de in de convenanten opgenomen verantwoordelijkheidsverdeling.

Rol OCW

- Werkt met de openbare lichamen en de schoolbesturen samen aan de verdere uitvoering van de onderwijsvestingsplannen.
- Verstrekt conform de vastgestelde convenanten een bijzondere uitkering voor onderwijsvesting.

3.6.2 Leerplicht

Ambitie

In 2020 zijn de processen rondom het registreren en handhaven op orde en zijn het verzuim en de voortijdige schooluitval teruggedrongen.

Toelichting

Ongeoorloofd schoolverzuim is vooral in het po gedaald, maar de verzuimcijfers zijn nog niet compleet. Er hebben veel wisselingen plaatsgevonden onder de leerplichtambtenaren. Verdere professionalisering van de leerplichtambtenaren is noodzakelijk.

Resultaten 2020

- De verzuimcijfers zijn kwalitatief en kwantitatief op orde.
- De handhaving van de leerplicht loopt goed.
- Er is een plan van aanpak om schooluitval terug te dringen, waardoor de schooluitval tot een minimum is beperkt.
- Er is goede samenwerking tussen de scholen, het openbaar lichaam en de leerplichtambtenaar.

Rol scholen

- Registreren en melden verzuim bij de leerplichtambtenaar.
- Maken een plan van aanpak om voortijdig schoolverlaten terug te dringen.
- Werken goed samen met de openbare lichamen en de leerplichtambtenaar om het voortijdig schoolverlaten tot een minimum te beperken.

Rol openbare lichamen

- Stellen één of meerdere leerplichtambtenaren aan.
- Dragen zorg voor de professionalisering van de leerplichtambtenaren.
- Dragen het belang van leerplicht uit.

Rol leerplichtambtenaar

- Ziet toe op het verzuimbeleid en het schoolverzuim op de scholen conform de Leerplichtwet.
- Draagt zorg voor een jaarlijkse rapportage.
- Zorgt voor de eigen professionalisering.

Rol OCW

- Ondersteunt (indien nodig) de scholen en de openbare lichamen bij het optimaliseren van de verzuimregistratie.
- Ondersteunt (indien nodig) bij het vormgeven van beleid ter bestrijding van voortijdig schoolverlaten, in samenhang met het SKJ-beleid.

3.6.3 Wetgeving

Ambitie

Met het oog op de realisatie van deze onderwijsagenda worden de wettelijke artikelen waarvan de invoering voor Caribisch Nederland op termijn is gesteld, waar nodig alsnog ingevoerd. Daarbij wordt alles goed afgestemd met de betrokken scholen, instellingen en zo nodig met de openbare lichamen. Daarbij wordt steeds gezocht naar wettelijke maatregelen die bij de eilanden passen.

Toelichting

Op dit moment zijn er geen concrete knelpunten in de wetgeving gesignaleerd, behalve de wijzigingen die in paragraaf 2.1 van deze onderwijsagenda staan. Als voor de realisatie van de onderwijsagenda wet- of regelgeving moet worden aangepast, zal OCW dat doen of bevorderen dat de openbare lichamen het doen.

Rol OCW

- Stelt lagere regelgeving (algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen) op voor de onderwijsinstellingen in Caribisch Nederland en bevordert waar nodig nieuwe wetgeving of de bijstelling daarvan.
- Zorgt voor een goede begeleiding bij de invoering van nieuwe wetgeving.
- Zorgt voor aansluiting van de wetgeving op de maatschappelijke opdracht van de onderwijsinstellingen en waar nodig voor differentiatie vanwege afwijkende lokale omstandigheden.
- Zorgt voor de noodzakelijke instrumenten in de wetgeving om de ambities in deze onderwijsagenda te kunnen behalen.
- Consulteert de onderwijsinstellingen en (waar van toepassing) de openbare lichamen over nieuwe wetgeving.

3.6.4 Arbeidsvoorwaarden(vorming)

Ambitie

In 2020 is het duidelijk welke arbeidsvoorwaarden van toepassing zijn op het onderwijspersoneel, worden arbeidsvoorwaardenovereenkomsten (avo's) correct uitgevoerd en is er één onderwijs-cao als helder kader voor de arbeidsvoorwaarden. De inzet is het proces van de collectieve arbeidsvoorwaardenvorming te verbeteren en de arbeidsvoorwaarden juridisch te borgen.

Toelichting

Op basis van de ervaringen in de voorgaande jaren verdient de arbeidsvoorwaarden-vorming voor Caribisch Nederland bijzondere aandacht. Doel is verbetering van de collectieve arbeidsvoorwaardenvorming. Waar nodig wordt dat geformaliseerd in wet- en regelgeving.

Rol openbare lichamen

- Zetten de overeengekomen avo's om in arbeidsvoorwaardenregelingen overeenkomstig de bepalingen in de onderwijswetgeving. Dit doen zij op korte termijn bij eilandbesluit, na bespreking in het op overeenstemming gericht overleg.

Rol OCW

- Stelt een personeelshandboek op voor de correcte toepassing van de arbeidsvoorwaarden door de onderwijsinstellingen.
- Ondersteunt de openbare lichamen bij het opstellen en vaststellen van de arbeidsvoorwaardenregelingen.
- Voert een haalbaarheidsanalyse uit inzake het verbeteren van de vorming van de collectieve arbeidsvoorwaarden voor het onderwijs in Caribisch Nederland. De scholen, de vakbonden en de openbare lichamen zullen hierover worden geïnformeerd en geconsulteerd.
- Werkt de randvoorwaarden uit van het proces van collectieve arbeidsvoorwaardenvorming. Het gaat

daarbij om de professionele rol van werkgevers- en werknemersdelegatie, de positionering van een 'cao-secretariaat' en eventuele verankering in wet- en regelgeving van OCW (onderwijswetgeving) en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (ambtenarenrecht).

- Neemt met de betrokkenen een besluit over de wijze van verbetering van het proces van collectieve arbeidsvoorwaardenvorming. Daarbij wordt bezien welk onderhoud en welke aanpassing van wet- en regelgeving nodig is.

3.6.5 (Integrale) samenwerking

Ambitie

In 2020 is er op de drie eilanden in Caribisch Nederland sprake van een nauwe samenwerking tussen de onderwijsinstellingen onderling en met de (jeugdketen) partners met name op de beleidsterreinen zorg, jeugd, kinderopvang en arbeidsmarkt. Daarnaast werken de onderwijsinstellingen ook samen met hun collega's in de regio, vooral op Aruba, Curaçao en Sint Maarten, om tot gezamenlijke oplossingen te komen voor gedeelde problemen.

Toelichting

De kleine schaal van de eilanden in Caribisch Nederland brengt automatisch onderlinge afhankelijkheid met zich mee. Daarnaast raken de sociaal-maatschappelijke problemen in Caribisch Nederland de leerlingen en daarmee het onderwijs, maar kunnen niet alleen in en vanuit het onderwijs worden opgelost. Samenwerking binnen en buiten het onderwijs vormt een belangrijke sleutel tot verbetering van het onderwijs en de onderwijszorg. Ook de samenwerking met onderwijsinstellingen in de verdere regio, vooral op Aruba, Curaçao en Sint Maarten, kan daaraan een belangrijke bijdrage leveren. Dat biedt kansen om van elkaar te leren, krachten en kennis te bundelen en waar dat kan tot (gezamenlijke) oplossingen te komen voor gedeelde problemen.

Resultaten in 2020

- De onderwijsinstellingen hebben hun samenwerking met partners uit het zorgbeleid, het jeugdbeleid en de kinderopvang verstevigd en verbreed.

Rol scholen en andere instellingen

- Zoeken de samenwerking met andere onderwijsinstellingen en (keten)partners binnen en buiten Caribisch Nederland.

Rol openbare lichamen

- Stimuleren het belang van de samenwerking op lokaal niveau en dragen dit uit.

Rol OCW

- Overlegt waar nodig met de andere betrokken departementen om samenwerking op lokaal niveau of met de Caribische landen in het Koninkrijk mogelijk te maken of te vergemakkelijken.

3.7. Vervolg

De komende jaren zullen alle bij deze onderwijsagenda betrokken partners verder bouwen aan het onderwijs in Caribisch Nederland. OCW zal de voorwaarden daarvoor scheppen en een verbindende en waar nodig faciliterende rol vervullen.

De scholen en de andere belanghebbenden op de eilanden zullen hun taken steeds zelfstandiger gaan uitvoeren. Dit proces is al zichtbaar in deze onderwijsagenda, die in nauwe betrokkenheid met hen tot stand is gekomen. De betrokkenheid en het eigenaarschap van de eilandelijke partijen komt in het bijzonder tot uiting in de eilandelijke delen, die als bijlagen bij deze agenda zijn gevoegd.

De eilandelijke partijen hebben een belangrijke stap gezet door samen te verkennen welke activiteiten nodig zijn om deze onderwijsagenda tot een succes te maken. Zij hebben met elkaar afgesproken hoe ze de voortgang op hun eigen eiland gaan evalueren. De scholen en instellingen op Bonaire zullen twee keer per jaar bijeen komen om het proces te bewaken en op Saba hebben de betrokken partijen afgesproken dit jaarlijks in de maand september te doen. Op Sint Eustatius zullen de individuele scholen en instellingen tweemaal per jaar met de bestuurscoach de stand van zaken bespreken en evalueren waar zij staan.

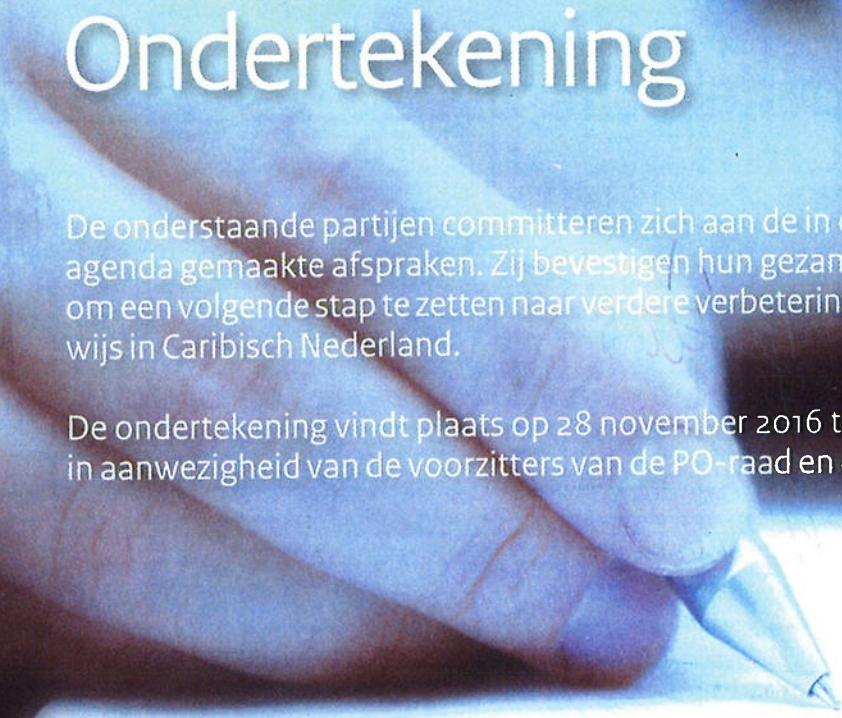
OCW zal de eilandelijke partijen bij het uitvoeren van hun rol en taken ondersteunen op de wijze zoals in paragraaf 2.1. is toegelicht.

Ondertekening

De onderstaande partijen committeren zich aan de in deze onderwijs-agenda gemaakte afspraken. Zij bevestigen hun gezamenlijke intentie om een volgende stap te zetten naar verdere verbetering van het onderwijs in Caribisch Nederland.

De ondertekening vindt plaats op 28 november 2016 te Sint Eustatius, in aanwezigheid van de voorzitters van de PO-raad en de VO-raad.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Namens het bestuurscollege van het Openbaar Lichaam Bonaire

Namens het bestuurscollege van het Openbaar Lichaam Sint Eustatius

Namens het bestuurscollege van het Openbaar Lichaam Saba

Namens het bestuur van de Stichting Raad Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) Caribisch Nederland

Ondertekening Bonaire

Namens de Stichting Rooms Katholieke Schoolbestuur Bonaire (Kolegio San Luis Bertran, Kolegio San Bernardo, Brede school Papa Cornes en Kolegio Kristu Bon Wardado)

Namens de Stichting Openbaar Onderwijs Bonaire (Kolegio Rayo di Solo en Kolegio Strea Briante)

Namens het bestuur van de Stichting Leren is Leuk (Basisschool De Pelikaan) te Bonaire

Namens het bestuur van de Stichting Scholengemeenschap Bonaire

Namens het bestuur van Fundashon FORMA, de uitvoeringsinstantie Sociale Kanstrajecten te Bonaire

Namens het bestuur van de Stichting Expertisecentrum Onderwijszorg te Bonaire

Ondertekening Sint Eustatius

Namens de Bethel Methodist Foundation for Education (Bethel Methodist School)
te Sint Eustatius

Namens de Stichting Katholiek Onderwijs Sint Eustatius (Golden Rock Catholic School)
te Sint Eustatius

Namens het bestuur van de Public Education Governor de Graaff School te Sint Eustatius

Namens de Foundation of SDA Education Sint Eustatius (Lynch Plantation SDA School)

Namens de Stichting tot Bevordering Voortgezet Onderwijs op Sint Eustatius
(Gwendoline van Putten School)

Namens het bestuur van de New Challenges Foundation te Sint Eustatius

Namens het bestuur van Expertise Centre Education Care Sint Eustatius (ECE)

Ondertekening Saba

Namens de Stichting Katholiek Onderwijs Saba (Sacred Heart School)

Namens de Saba Educational Foundation (Saba Comprehensive School)

Namens de Foundation Social Workplace Saba (Saba Reach Foundation)

Namens het bestuur van de Foundation Expertise Center Education Care Saba (EC2)

Uitwerking per eiland

Bonaire
Sint Eustatius
Saba

Bonaire

Bonaire

Ontwikkelingen en uitdagingen

Bonaire heeft te maken met een gestage bevolkingsgroei door de komst van economische migranten uit de Caribische en de Zuid-Amerikaanse regio. Naast de jongeren die met hun ouders meekomen en zo het Bonairiaanse onderwijs instromen, komen er ook studenten uit de Bovenwindse eilanden en uit Aruba en Curaçao naar Bonaire om onderwijs te volgen. Kenmerkend aan het onderwijs op Bonaire is, dat het wordt aangeboden in een meertalige omgeving. Dit brengt voor het onderwijspersoneel uitdagingen met zich mee en vraagt om een consistent taalbeleid met doorlopende leerlijnen vanaf de kinderopvang tot en met het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Ook gelet op de grote mate van armoede is het de uitdaging om onderwijs te realiseren met voldoende resultaten.

Ook onderwijszorg vormt een belangrijke uitdaging. De zorgproblematiek is nog niet volledig in beeld. Voor veel leerlingen die een eigen leertraject nodig hebben is een ontwikkelingsperspectief opgesteld, maar het EOZ heeft nog geen basiskwaliteit. Het is belangrijk dat de scholen en het EOZ, verenigd in het samenwerkingsverband, erin slagen om te doen wat noodzakelijk is om de onderwijszorg op orde te krijgen.

Fundashon FORMA, de uitvoeringsorganisatie van de SKJ op Bonaire, was de eerste instelling in Caribisch Nederland die basiskwaliteit heeft bereikt. Na deze mijlpaal te hebben bereikt, ontwikkelt de organisatie zich gestaag verder. Met de afdeling mbo van de Scholen-gemeenschap Bonaire worden de mogelijkheden verkend om op termijn een klein Regionaal Opleidingscentrum op te richten.

De bevolkingsgroei leidt ook tot economische groei. Daardoor is er groeiende behoefte aan gekwalificeerde arbeidskrachten, ook in het onderwijs. Het voeren van een goed personeelsbeleid is een belangrijk instrument om goed gekwalificeerd personeel binnen te kunnen halen en te behouden.

Verder moet het aanbod vanuit het middelbaar beroepsonderwijs beter worden afgestemd op de vraag vanuit de lokale arbeidsmarkt. Op dit moment is het eiland sterk afhankelijk van externe arbeidskrachten. Door effectief gebruik te maken van het toelatingsbeleid en de toekenning van werkvergunningen, kan het

openbaar lichaam ook steeds meer lokaal opgeleide arbeidskrachten van de groei laten profiteren.

Om kwaliteit, stabiliteit en continuïteit in het onderwijs te garanderen, is een nauwe samenwerking tussen alle belanghebbende partijen in het onderwijs cruciaal. Het openbaar lichaam kan hierin een belangrijke rol vervullen door deze samenwerking te stimuleren en obstakels te elimineren.

Gegevens scholen

Er zijn op het eiland zeven bekostigde scholen voor primair onderwijs.

Scholen	Telling (1-10-2016)
Primair onderwijs	
Kolegio Strea Briante (openbaar)	67
Kolegio Rayo di Solo (openbaar)	319
Kolegio San Luis Bertran (RK)	128
Kolegio San Bernardo (RK)	157
Kolegio Bon Wardador (RK)	461
Skol Amplio Papa Cornes (RK)	362
Pelikaan (alg bijzonder)	297
Totaal	1791

En er is één school voor voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs, de Scholengemeenschap Bonaire (SGB). Per 1 oktober 2016 heeft de school in totaal 1716 leerlingen waarvan 1126 in het vo en 590 in het mbo.

De SKJ worden uitgevoerd door Fundashon FORMA (FORMA).

Activiteiten periode 2017-2020

In het algemene deel van deze onderwijsagenda zijn voor het onderwijs in Caribisch Nederland als geheel resultaten voor 2020 benoemd. De onderwijsinstellingen en het openbaar lichaam van Bonaire hebben verkend welke activiteiten zij, voor zover zij deze nu al kunnen voorzien, gaan uitvoeren om deze resultaten te kunnen behalen. Deze activiteiten staan op hoofdlijnen in de onderstaande tabellen vermeld. Daarbij is aangegeven wie er voor het uitvoeren van de betreffende activiteit verantwoordelijk en aanspreekbaar is of zijn. Na de ondertekening van deze onderwijsagenda zullen de

Een goed personeelsbeleid
is een belangrijk instrument
om goed gekwalificeerd
personeel te kunnen
binnenhalen en behouden

betrokkenen de activiteiten nader uitwerken in hun verbeterplannen. Ze doen dat door doelen en tussen-doelen per activiteit te formuleren en aan te geven binnen welke termijn zij de activiteit zullen uitvoeren.

Bevorderen van bestuurskracht, professionaliteit en continuïteit

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Professionalisering	De schoolbesturen maken een inventarisatie van wat er in de afgelopen jaren al op het gebied van professionalisering van bestuurders en schoolleiders is gedaan en verkennen waar behoefte aan is.
Samenwerking	De schoolbestuurders/schoolleiders benutten, ondersteund door de bestuursocoach, het samenwerkingsverband om behalve over onderwijszorg ook te spreken over mogelijkheden om de onderlinge samenwerking te bevorderen.
Integraal HRM-beleid	De schoolbesturen, ondersteuningsinstanties en FORMA zorgen dat er onderling afstemming is op het gebied van het HRM-beleid. Er wordt een projectleider aangesteld om een plan van aanpak/stappen-plan te maken om te komen tot een gezamenlijke aanpak voor integraal HRM-beleid.
Bevoegdheid	De schoolbesturen gaan na of er onbevoegde docenten zijn en maken zo nodig een plan van aanpak om deze bevoegd te maken.

Een gezond financieel beheer, een sluitende administratie en een meerjarig beleid voeren

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Verantwoording	Alle schoolbesturen: <ul style="list-style-type: none"> - Publiceren tijdig hun (financieel) jaarverslag. - Hebben een financieel handboek. - Inventariseren of hun financiële verantwoording kan worden verbeterd en volgen zo nodig een training.
Evenwichtige begroting	De schoolbesturen inventariseren of hun begroting evenwichtig is en gekoppeld is aan een meerjarenbeleid.
Goed financieel systeem	De schoolbesturen werken toe naar één gezamenlijk administratiesysteem (eerst de po-scholen samen en dan met vo).
Controlefunctie	De schoolbesturen in het primair onderwijs willen samen gebruik maken van één externe accountant.
Kennis financieel management	Alle schoolbesturen werken eraan dat de kennis van financieel management binnen hun scholen verder worden verbeterd. De schoolbesturen, schoolleiders en administrateurs delen kennis van financieel management via periodieke bijeenkomsten.

Bonaire

Effectiever taalonderwijs

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Schooltaalbeleid	De schoolbesturen geven opdracht tot een inventarisatie van het huidige taalbeleid op de verschillende scholen met als doel de meest effectieve interventies te identificeren en zo tot een gezamenlijk plan van aanpak te komen.
Leerstofaanbod en pedagogisch-didactische aanpak	De schoolleiders zorgen ervoor dat het onderwijs wordt ondersteund door technologie en dat er meer activerende werkvormen worden gebruikt.
Taalbeheersing onderwijspersoneel	De schoolbesturen zorgen ervoor dat: <ul style="list-style-type: none"> - Alle leerkrachten ernaar streven het niveau 4F voor Nederlands en niveau 3F voor Papiaments te hebben. - De taalbeheersing van het personeel jaarlijks wordt geëvalueerd en er zo nodig maatregelen ter verbetering worden genomen.
Toetsen en examens	De schoolbesturen zijn voornemens om een commissie in te stellen voor het evalueren van toetsen. De commissie toetsen zorgt voor nieuwe taaltoetsen.
Opbrengstnormen	Aan de hand van het kader dat de inspectie aangeeft werken de scholen dit verder uit.
Taalbeleid buiten het onderwijs	Het openbaar lichaam is voornemens om in 2017 een plan van aanpak voor het eilandelijk taalbeleid op te stellen, met name voor de kinderopvang.

Om kwaliteit te garanderen is een
nauwe samenwerking tussen alle
onderwijspartijen cruciaal

De zorgstructuur verder op orde brengen

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
(Basis)kwaliteit	<p>Het samenwerkingsverband zorgt voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eenduidige definities van eerste-, tweede- en derdelijnszorg en van het begrip zorgleerling. - Versterking van tweedelijnszorg op de scholen door professionalisering van leerkrachten, zc-ers en ib-ers. <p>Het samenwerkingsverband en het OLB nemen het initiatief om de ‘sociale kaart’ op te stellen.</p>
Inzicht in zorg-problematiek	<p>Het EOZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zorgt voor het bottom-up opstellen van het eilandelijk zorgplan. - Geeft in samenwerking met de scholen laagdrempelige voorlichting aan ouders over problemen en stoornissen. - Zorgt er in samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en de kinderopvang voor, dat er meer aandacht komt voor de vroege signalering van de zorgbehoefte bij kinderen. - Brengt met de scholen de ondersteuningsbehoefte van de zorgleerlingen in kaart.
Determinatie, plaatsing en ontwikkelings-perspectieven/ context leerling in kaart	<p>De schoolleiders zorgen ervoor dat leerkrachten, ib-ers en zc-ers eventueel met ondersteuning van het EOZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In overleg met ouders een ontwikkelingsperspectief voor zorgleerlingen opstellen waarin de ondersteuning en het uitstrooperspectief zijn opgenomen. - Bij de overdracht van de ene naar de andere po-school en van het po naar het vo, in het onderwijskundig rapport alle relevante informatie van de zorgleerlingen opnemen.
Intern begeleiders en zorgcoördinatoren	Zowel de ib-ers als de zc-ers wisselen onderling kennis en kunde uit.
Scholing leerkrachten	<p>Het EOZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stemt de scholing van leerkrachten af op de individuele behoeften van de scholen en/of leerkrachten omtrent zorgleerlingen. - Organiseert miniconferenties over verschillende onderwerpen inzake de onderwijszorg.

Bonaire

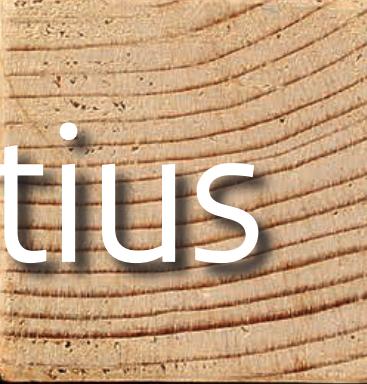
Onderwijs dat aansluit op een vervolgopleiding en/of op de arbeidsmarkt

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
(Basis)kwaliteit en samenwerking SKJ	<p>FORMA en het OLB starten een schakeltraject taal gericht op taalbeheersing (Papiaments en Nederlands) om het juiste niveau van uitstroom aan te bieden aan SKJ studenten, mbo-studenten en deelnemers van de 'jobprograms'.</p> <p>De SGB en FORMA begeleiden studenten bij hun studiekeuze en informeren hen over de loopbaanmogelijkheden die er (regionaal) zijn.</p> <p>Het OLB:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realiseert betere aansluiting van de mbo-'jobprograms' gericht op de lokale/regionale arbeidsmarkt. - Stimuleert de ontwikkeling van bedrijfsopleidingen ter bevordering van duurzame arbeidsplaatsen op de arbeidsmarkt.
Betere aansluiting mbo-lokale/regionale arbeidsmarkt	<p>De ROA CN:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Versterkt in samenwerking met de afdeling mbo van de SGB, FORMA, het bedrijfsleven en het OLB, de samenwerking binnen het Arbeidsplatform Bonaire. - Zorgt voor betere afstemming van de toeleidingstrajecten en de beroepsopleidingen op de regionale arbeidsmarkt door frequentere branchemeetings. <p>De SGB en FORMA bespreken het mbo-opleidingsaanbod regelmatig met alle partners en passen dit desgewenst aan.</p> <p>Het OLB stemt het toelatingsbeleid af met het Arbeidsmarktplatform Bonaire.</p> <p>De ROA CN overlegt met OCW over het verkorten van de aanvraagprocedure van erkenning van de MBO-opleidingen om te anticiperen op de ontwikkelingen van de arbeidsmarkt.</p> <p>Het SGB-bestuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maakt de procedure voor de opleidingsaanvraag korter en effectiever. - Realiseert een mbo-niveau 2 in het Papiaments.
Betere aansluiting voorgezet onderwijs op hoger onderwijs	<p>ROA, SGB en het bedrijfsleven gaan samen na of de bedrijven geschikt zijn voor een mbo-4 stage.</p> <p>De overheden richten in samenwerking met FORMA en de SGB een loopbaanadviesbureau in met actuele informatie over studiemogelijkheden en arbeidsmarktperspectieven in de regio.</p> <p>Alle docenten spelen samen met de decaan een belangrijke en actieve rol als studieloopbaanbegeleider van de leerlingen en studenten.</p>
Passende voorbereiding en/of begeleiding bij doorstroom naar vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt	<p>Het OLB draagt in samenwerking met de partners zorg voor een doorlopende leer- en zorglijn voor de SKJ, de 'jobprograms', volwasseneneducatie en de mbo-opleidingen. Dit in het licht van het mogelijk ontwikkelen van een Regionaal Opleidingscentrum.</p>
Inventarisatie doorstroom-mogelijkheden	<p>RCN/OCW stelt in samenwerking met FORMA en de afdeling mbo van de SGB een opleidingskaart op van de studiemogelijkheden.</p>

Verbeterde randvoorwaarden, in de vorm van huisvesting, leerplicht, wetgeving, arbeidsvoorraorden en (integrale) samenwerking

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Huisvesting	<ul style="list-style-type: none"> - Er komt een meerjarenonderhoudsplan per schoolgebouw en dit wordt jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld. <p>Groot onderhoud → OLB Klein onderhoud → schoolbestuur</p>
Leerplicht	<p>De schoolbesturen brengen de verzuimgegevens in kaart.</p> <p>Het OLB:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zorgt voor de professionalisering/scholing van de leerplichtambtenaar. - Stelt een tweede leerplichtambtenaar aan zodat alle meldingen van de scholen ook echt worden opgevolgd. - Zorgt i.o.m. de marechaussee voor de hervatting van de controle bij de luchthaven.
Arbeidsvoorraorden	<p>Het OLB stelt i.s.m. met OCW bij eilandbesluit een arbeidsvoorraordenregeling vast.</p> <p>De schoolbesturen passen zo nodig hun HRM-beleid daarop aan.</p>
(Integrale) samenwerking	<p>Het samenwerkingsverband fungeert als trekker bij het verkennen van verdere samenwerking met onder andere jeugdzorg, het CIG, de Stichting verslavingszorg, de naschoolse opvang, de kinderopvang en de voorschoolse educatie en het OLB.</p> <p>Het OLB:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stimuleert het brede schoolconcept. - Zorgt in samenwerking met de kinderopvang, de po-scholen en andere relevante partijen voor het opstellen en implementeren van een beleid inzake de kinderopvang en voor de deskundigheidsbevordering van het personeel van de kinderopvang. <p>Alle onderwijsinstellingen werken eraan om in samenwerking met ketenpartners en het OLB een ‘warme overdracht’ te realiseren. Het gaat dan om kinderen die van de kinderopvang/speelscholen naar het primair onderwijs gaan en om leerlingen die van het po naar het vo of van de ene schoolsoort naar de andere overstappen.</p>

Sint Eustatius

Ontwikkelingen en uitdagingen

Kenmerkend aan het onderwijs op Sint Eustatius is, dat de scholen steeds meer met elkaar samenwerken. De transitie naar het Engels als instructietaal en de bijbehorende introductie van regionale Engelstalige onderwijsprogramma's vormen hierbij een belangrijke factor. De schoolbesturen en schoolleiders moeten nog wel verder worden versterkt, zodat ze hun rol en verantwoordelijkheid volledig aankunnen.

De docenten zijn zeer gemotiveerd en slagvaardig. Een gebalanceerd scholingsprogramma is van evident belang om te waarborgen dat zij over de juiste kennis en vaardigheden beschikken om te kunnen functioneren binnen de nieuwe, regionale onderwijsprogramma's. Vanuit dat perspectief blijft het aantrekken van leerkrachten met de juiste kennis en vaardigheden een uitdaging. Het recente onderzoek in opdracht van Maestro Kompas naar lerarenmobiliteit, biedt aanknopingspunten voor verbetering.

Veel leerlingen vertrekken na hun eindexamen naar Bonaire om daar een mbo-opleiding te volgen. Daarbij vormt de overgang van Engels naar Nederlands en Papiaments nog wel een uitdaging.

De partners in de onderwijszorg op Sint Eustatius hebben grote stappen voorwaarts gezet en streven naar samenwerking en uitwisseling van informatie met de kinderopvang, het consultatiebureau en andere partners uit het jeugdbeleid.

De uitvoeringsorganisatie van de SKJ heeft nog moeite om haar rol te vinden en heeft nog geen basiskwaliteit. Voor het versnellen van de ontwikkeling is samenwerking met instellingen op het gebied van jeugd- en zorgbeleid noodzakelijk.

Het onderwijs op Sint Eustatius is sterk afhankelijk van externe arbeidskrachten. Om deze afhankelijkheid enigszins te kunnen beperken, moeten het aanbod uit het middelbaar beroepsonderwijs en de vraag vanuit de lokale arbeidsmarkt op elkaar af worden gestemd. Dat vereist een goede samenwerking met het openbaar lichaam, de lokale overheid, de Raad Onderwijs en Arbeidsmarkt en het bedrijfsleven.

Het is van belang dat het openbaar lichaam de werkgelegenheid verder stimuleert om goed opgeleide beroepsbeoefenaars voor het eiland te kunnen behouden.

Als het gaat om de randvoorwaarden ervaren de onderwijsinstellingen een achterstand ten aanzien van de bandbreedte van het internet. Dit is van invloed op het onderwijs als geheel. Hierover en ook over het initiëren van stimuleringsprojecten voor muziek en lokale cultuur zullen de onderwijsinstellingen afspraken maken met het openbaar lichaam.

Gegevens scholen

Er zijn op Sint Eustatius vier bekostigde scholen in het primair onderwijs. Het primair onderwijs kent vier schoolbesturen: drie met een religieuze grondslag en één openbare school.

Scholen	Telling (1-10-2016)
Bethel Methodist School	112
Golden Rock School (Rooms-Katholiek)	87
Lynch Plantation Seventh Day Adventist School	90
Governor de Graaffschool (openbaar)	36
Totaal	325

En er is één school voor voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs, de Gwendoline van Puttenschool (GvP). Per 1 oktober 2016 heeft de school in totaal 260 leerlingen, waarvan 244 in het vo en 16 in het mbo.

De SKJ worden uitgevoerd door de New Challenges Foundation (NCF).

Activiteiten periode 2017-2020

In het algemene deel van deze onderwijsagenda zijn voor het onderwijs in Caribisch Nederland als geheel resultaten voor 2020 benoemd. De onderwijsinstellingen en het openbaar lichaam van Sint Eustatius hebben verkend welke activiteiten zij, voor zover zij deze nu al kunnen voorzien, gaan uitvoeren om deze resultaten te kunnen behalen. Deze activiteiten staan op hoofdlijnen in de onderstaande tabellen vermeld. Daarbij is aangegeven wie er voor het bereiken van de betreffende activiteit verantwoordelijk en aanspreekbaar is of zijn. Na de ondertekening van deze onderwijsagenda zullen de betrokkenen de activiteiten nader uitwerken in hun verbeterplannen. Ze doen dat door doelen en tussendoelen per activiteit te formuleren en aan te geven binnen welke termijn zij de activiteit zullen uitvoeren.

**De partners in de onderwijszorg op Sint Eustatius
streven naar samenwerking en uitwisseling van
informatie met de kinderopvang, het consultatiebureau
en andere partners uit het jeugdbeleid**

Bevorderen van bestuurskracht, professionaliteit en continuïteit

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Professionalisering	De schoolbesturen organiseren een training ter verbetering van hun professionele vaardigheden op die terreinen waar dit nodig is.
Samenwerking	De schoolbesturen zullen: <ul style="list-style-type: none"> - Onderling afstemmen over de aanschaf van materialen. - Gezamenlijk gebruik maken van 'bovenschoolse krachten' voor gymnastiek en muziek. - Onderling afstemmen over de training van de decanen. - Gezamenlijk de beheersing van het Engels van hun docenten verbeteren.
Integraal HRM-beleid	De schoolbesturen zullen: <ul style="list-style-type: none"> - Het bestaande HRM-beleid evalueren en waar nodig bijstellen. - Zorgen voor de verdere professionalisering van het zittende onderwijs- en onderwijsondersteunend personeel. - Meer lokaal onderwijspersoneel gaan werven.
Bevoegdheid	De schoolbesturen gaan na of er onbevoegde docenten zijn en maken zo nodig een plan van aanpak om deze bevoegd te maken.

Een gezond financieel beheer, een sluitende administratie en een meerjarig beleid voeren

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Verantwoording	Alle schoolbesturen publiceren tijdig hun (financieel) jaarverslag De gezamenlijke schoolbesturen volgen een training over algemene verslaglegging.
Evenwichtige begroting	De gezamenlijke schoolbesturen volgen een training over het opstellen van een begroting. Elk schoolbestuur stelt een financiële commissie in met daarin vertegenwoordigd bestuursleden en leden van het management.
Goed financieel systeem	Elk schoolbestuur evalueert en verbetert waar nodig de bestaande plannen.
Controlefunctie	De gezamenlijke schoolbesturen volgen een training inzake de voorbereiding van audits.
Kennis financieel management	Kennis van financieel management moet verder worden verbeterd. De schoolbesturen, schoolleiders en administrateurs delen kennis van financieel management via periodieke bijeenkomsten.

Sint Eustatius

Effectiever taalonderwijs

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Schooltaalbeleid	De vijf scholen en de kinderopvang stellen samen een werkgroep in, die (eventueel met ondersteuning van een externe taalexpert) het schooltaalbeleid opstelt. Voor de vier po-scholen komt er één gezamenlijk taalbeleid met specifieke paragrafen per school
Leerstofaanbod en pedagogisch-didactische aanpak	De schoolbesturen werken verder aan hun pedagogisch-didactische aanpak, (eventueel met ondersteuning van een taalcoach en het ECE).
Taalbeheersing onderwijspersoneel	De schoolbesturen: <ul style="list-style-type: none"> - Organiseren training(en) voor docenten die het Engels nog niet op het niveau C1 van het Europees Referentiekader beheersen. - Nemen de beheersing van het Engels van docenten mee in het HRM-beleid, onder andere bij werving en selectie. - Zorgen ervoor dat het Nederlands ook op voldoende niveau wordt beheerst. - Onderzoeken de mogelijkheid van ‘bovenschoolse vakdocenten’ voor het Nederlands als vreemde taal (NVT).
Leerlingvolgsysteem en leerlingenzorg	De schoolbesturen zorgen (eventueel met ondersteuning van de bestuurscoach) voor een gebruiksvriendelijk leerlingvolgsysteem voor de vakken Engels, rekenen/wiskunde, Nederlands en ‘science’ (geïntegreerd programma van scheikunde en natuurkunde).
Toetsen en examens	De schoolbesturen en OCW onderzoeken de mogelijkheden m.b.t. de ontwikkeling van voortgangstoetsen voor het NVT. De GvP, SCS en OCW onderzoeken de mogelijkheden m.b.t. inkoop en/of ontwikkeling van examens voor het NVT.
Taalbeleid buiten het onderwijs	Het OLE: <ul style="list-style-type: none"> - Wijst een beleidsadviseur aan die projecten inzake taalbeleid uitvoert. - Ontwikkelt in samenwerking met ECE en scholen (in licht van taalbeleid) een beleid voor het betrekken van ouders bij de ontwikkeling van hun kinderen.

Sint Eustatius

De zorgstructuur verder op orde brengen

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
(Basis)kwaliteit	De scholen en onderwijsinstellingen zorgen ervoor dat alle zorgleerlingen een ontwikkelingsperspectief wordt opgesteld en dat voor elke zorgleerling de juiste begeleiding wordt geregeld.
Inzicht in zorg-problematiek	Het ECE: <ul style="list-style-type: none"> - Biedt de mentoren en docenten en een training om zorgleerlingen te kunnen signaleren. - Brengt samen met de scholen de zorgleerlingen in kaart. - Zorgt voor het testen van de zorgleerlingen en verwijst waar nodig door naar een gepaste zorglijn.
Determinatie, plaatsing en ontwikkelings-perspectieven/ context leerling in kaart	De schoolbesturen en schoolleiders stellen een plaatsingscommissie in. De scholen: <ul style="list-style-type: none"> - Stellen de determinatieregels voor po, vo en mbo vast. - Voeren intakegesprekken bij plaatsing van leerlingen. - Zorgen ervoor dat elke leerling een schoolloopbaanplan heeft.
Intern begeleiders en zorgcoördinatoren	Het ECE en de schoolbesturen/schoolleiding zorgen voor de verdere scholing van de ib'ers, de zc'ers en de decanen. De schoolbesturen zorgen voor kwaliteitsbewaking en kwaliteitsborging van de ib'ers en de zc'ers.
Scholing leerkrachten	De schoolbesturen zorgen ervoor dat docenten worden getraind in het signaleren van zorgleerlingen.

Sint Eustatius

Onderwijs dat aansluit op een vervolgopleiding en/of op de arbeidsmarkt

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Implementatie CXC-programma's	<p>De GvP zet de invoering van het Caribbean Certificate of Secondary Level Competence, het Caribbean Secondary Education Certificate en de Caribbean Vocational Qualification (CVQ) voort.</p> <p>De ROA CN:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doet een onderzoek naar de behoeften op de arbeidsmarkt. - Stelt in samenwerking met de GvP een opleidingsaanbod vast op basis van arbeidsmarktonderzoek. - Richt in samenwerking met de GvP en het OLE een arbeidsmarktplatform op. - Wordt door de NCF ondersteund bij de implementatie van CVQ. <p>De GvP past het opleidingsaanbod aan op basis van de behoefte van de arbeidsmarkt.</p>
(Basis)kwaliteit en Samenwerking SKJ	<p>De leiding van de mbo-unit van de GvP en de uitvoeringsorganisatie van de SKJ werken nauw met elkaar samen.</p> <p>Het uitvoeringsorgaan van de SKJ stelt een verbeterplan op om alsnog zo spoedig mogelijk basiskwaliteit te behalen.</p>
Betere aansluiting mbo op lokale/regionale arbeidsmarkt	<p>De ROA CN ontwikkelt zich tot een 'National Training Association' in het kader van de overgang naar het Caribisch systeem van beroepsonderwijs.</p> <p>De mbo-unit van de GvP en de uitvoeringsorganisatie van de SKJ zorgen voor de training van interne en externe 'verifiers'.</p> <p>De mbo-unit van het GvP maakt in samenwerking met het bedrijfsleven mogelijk dat er op de school gastdocenten vanuit het bedrijfsleven worden ingezet.</p> <p>De ROA CN organiseert meer 'branche meetings' op het eiland.</p>
Betere aansluiting voortgezet op hoger op hoger onderwijs	<p>De decanen van de GvP zorgen ervoor dat de studenten die verder (willen) studeren beter en eerder worden voorbereid op/geïnformeerd over de inhoud van de onderwijsystemen in de regio of in Europees Nederland.</p>
Passende voorbereiding en/of begeleiding bij doorstroom naar vervolg-onderwijs of de arbeidsmarkt	<p>De decanen van de GvP geven informatie en goede voorlichting aan examenkandidaten over de inhoud, duur en studiemogelijkheden in de regio of in Europees Nederland.</p> <p>De decanen van de GvP:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verkennen met ouders hoe zij hun kinderen kunnen voorbereiden op de overstap naar vervolgonderwijs. - Zorgen ervoor dat leerlingen die het beroepsonderwijs verlaten voldoende sociale vaardigheden hebben om te kunnen functioneren op de arbeidsmarkt.
Inventarisatie doorstroom-mogelijkheden	<p>RCN/OCW stelt in samenwerking met de NCF en de GvP een opleidingskaart op van de studiemogelijkheden.</p> <p>De mbo-unit van de GvP brengt in samenwerking met instellingen voor mbo en hoger beroepsonderwijs op Aruba, Curaçao en Sint Maarten, een uitwisselingsprogramma tot stand.</p> <p>De GvP gaat een samenwerking aan met de buitenlandse instituten/onderwijsinstellingen die meedoen aan de studieberoepenmarkt op de boven- en benedenwindse eilanden.</p>

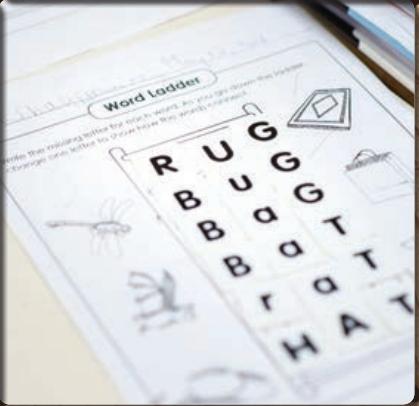
Sint Eustatius

Verbeterde randvoorwaarden in de vorm van huisvesting, leerplicht, wetgeving, arbeidsvoorraorden en (intergrale) samenwerking

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Huisvesting	<p>De schoolbesturen maken een inventarisatie waarin ze hun onderhoudsplannen meenemen en sturen deze naar het openbaar lichaam als input voor het eilandbrede schoolonderhoudsplan.</p> <p>Het openbaar lichaam stelt een eilandbreed onderhoudsplan op zodat er geld opzij kan worden gezet voor het buitenonderhoud aan de schoolgebouwen.</p>
Leerplicht	De schoolbesturen en de leerplichtambtenaar volgen een workshop over adequate informatiestromen.
Arbeidsvoorraorden	Het OLE stelt in samenwerking met OCW bij eilandbesluit een arbeidsvoorraordenregeling vast. De schoolbesturen passen zo nodig hun HRM-beleid daarop aan.
(Integrale) samenwerking	Alle onderwijsinstellingen werken eraan om in samenwerking met ketenpartners en het OLE een ‘warme overdracht’ te realiseren. Het gaat dan om kinderen die van de kinderopvang/ speelscholen naar het primair onderwijs gaan en om leerlingen die van het po naar het vo of van de ene schoolsoort naar de andere overstappen.

Saba

Ontwikkelingen en uitdagingen

De bewoners van Saba vormen een kleine en zeer hechte gemeenschap. Er is een sterk gevoel van saamhorigheid dat ook merkbaar is in het onderwijs. De (school) besturen werken nauw met elkaar samen en willen deze samenwerking verder vergroten. Het onderwijs op Saba voldoet aan de basiskwaliteit.

Op Saba vindt het onderwijs al sinds de jaren tachtig van de twintigste eeuw plaats in het Engels. Sinds een aantal jaren wordt het Nederlands aangeboden als een sterke vreemde taal. In lijn met de taaltransitie op Sint Eustatius werken de scholen op Saba verder aan de verbetering van het taalonderwijs. Ook in de inrichting van het Engelstalige beroepsgerichte onderwijs trekken Sint Eustatius en Saba samen op. Een gebalanceerd scholingsprogramma is van eminent belang om te waarborgen dat de docenten over de juiste kennis en vaardigheden beschikken om te kunnen functioneren binnen de nieuwe, regionale onderwijsprogramma's. Vanuit dat perspectief blijft het aantrekken van leerkrachten met de juiste kennis en vaardigheden een uitdaging.

Een groot aantal leerlingen, zowel uit het regulier als beroepsonderwijs, stroomt door naar vervolgonderwijs in de regio, de Verenigde Staten of Europees Nederland. Voor een deel van de leerlingen is de beheersing van de Nederlandse taal echter een uitdaging. Veel Sabaanse studenten kiezen er daarom voor om in Europees Nederland Engelstalige opleidingen te volgen. Om de doorstroommogelijkheden voor jongeren in Caribisch Nederland te vergroten is het van belang dat hun beheersing van het Nederlands veder verbetert. De interesse om in de regio te gaan studeren neemt de laatste jaren wel toe, maar niet alle gekozen regionale opleidingen voldoen aan de Europees Nederlandse maatstaven. Om studeren in de regio verder mogelijk te maken, moeten de regionale erkende opleidingen zoveel mogelijk in kaart worden gebracht.

Een overgroot deel van de arbeidskrachten komt van buiten het eiland. Veel studenten die elders vervolgonderwijs gaan volgen, keren niet meer terug. Tegelijkertijd is het bijzonder moeilijk om geschikte arbeidskrachten vast te houden. Jonge leerkrachten zijn na een paar jaar op zoek naar meer en andere sociale activiteiten. Verbreding van de mbo-opleidingen, het creëren van meer werkgelegenheid en stageplaatsen en

het opzetten van een campagne om (hoog)opgeleide Sabanen naar het eiland terug te halen, kunnen bijdragen aan het behoud van gekwalificeerd (lokaal opgeleid) personeel.

De onderwijszorgstructuur is professioneel opgezet en de onderwijszorg is goed in beeld. Elke leerling ontvangt zorg met een planmatig karakter en het doorstroompercentage ligt hoog. Het EOZ, de scholen en de uitvoeringsorganisatie van de SKJ werken nauw samen met organisaties uit het zorg- en jeugdbeleid.

De uitvoeringsorganisatie van de SKJ heeft basis-kwaliteit behaald, maar staat voor de uitdaging dat de SKJ-doelgroep afneemt. Het bestuur is op zoek naar oplossingen en werkt heel nauw samen met de school voor het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.

Op een klein eiland als Saba is creativiteit geboden bij het vinden van passende en duurzame oplossingen met betrekking tot het onderwijs.

Gegevens scholen

Er is op Saba één schoolbestuur in het primair onderwijs. Dit rooms-katholieke schoolbestuur heeft de enige basisschool op het eiland, de Sacred Heart School (SHS), onder de hoede. Op Saba bestaat géén openbaar onderwijs. Per 1 oktober 2016 heeft de school 166 leerlingen.

Er is op Saba één school voor voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs, de Saba Comprehensive School (SCS). Per 1 oktober 2016 heeft de school in totaal 99 leerlingen waarvan 92 in het vo en 7 in het mbo.

De Sociale Kanstrajecten worden uitgevoerd door de Saba Reach Foundation (SRF).

Activiteiten periode 2017-2020

In het algemene deel van deze onderwijsagenda zijn voor het onderwijs in Caribisch Nederland als geheel resultaten voor 2020 benoemd. De onderwijsinstellingen en het openbaar lichaam van Saba hebben verkend welke activiteiten zij, voor zover zij

deze nu al kunnen voorzien, gaan uitvoeren om deze resultaten te kunnen behalen. Deze activiteiten staan op hoofdlijnen in de onderstaande tabellen vermeld. Daarbij is aangegeven wie er voor het bereiken van de betreffende activiteit verantwoordelijk en aanspreekbaar

is of zijn. Na de ondertekening van deze onderwijsagenda zullen de betrokkenen de activiteiten nader uitwerken in hun verbeterplannen. Ze doen dat door doelen en tussendoelen per activiteit te formuleren en aan te geven binnen welke termijn zij de activiteit zullen uitvoeren.

Bevorderen van bestuurskracht, professionaliteit en continuïteit

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Professionalisering	<p>De schooldirecteuren voeren, ondersteund door de bestuurscoach, structureel overleg en wisselen zowel van gedachten over het onderwijs op Saba als over het onderwijs CN-breed. Zij spreken dan onder andere over versterking van het schoolbestuur, bestuursmodellen en kennis van technologie.</p> <p>Het SCS-schoolbestuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Evaluert in samenwerking met de schoolleiding het functioneren van de school. - Verkent mogelijke samenwerking (bijv. uitwisselingen van leerlingen en leerkrachten) met andere scholen voor beroepsonderwijs in Caribisch Nederland en op Sint Maarten. <p>De schoolleiding van de SCS draagt zorg voor scholing van de docenten.</p> <p>De SKJ docenten blijven deelnemen aan de door de SCS georganiseerde bijscholingstrainingen.</p> <p>De directeuren en docenten van de onderwijsinstellingen bezoeken waar mogelijk onderwijsconferenties in de regio of elders.</p> <p>De SRF zoekt en versterkt de samenwerking met regionale en internationale onderwijsprofessionals en organisaties.</p> <p>De besturen (scholen en andere organisaties):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zetten activiteiten op om de betrokkenheid van de ouders bij het onderwijs van hun kinderen te stimuleren. - Zorgen voor een gezamenlijke werving en gedeelde inzet van de professionals.
Samenwerking	<p>De schoolbesturen werken een structuur uit voor onderlinge communicatie en samenwerking.</p> <p>De schoolbesturen zorgen voor meer betrokkenheid van het bestuur bij het onderwijs en realiseren een goede samenwerking met de schoolbesturen op Sint Eustatius. Deze samenwerking is onder andere gericht op het aantrekken van personeel, het uitwisselen en kennis en intervisie.</p>
Integraal HRM-beleid	<p>De schoolbesturen organiseren een training voor schoolleiders.</p> <p>Schoolbestuur en schoolleiding zorgen voor het opstellen en de implementatie van een nieuw HRM-beleid, rekening houdende met de Code Goed Bestuur.</p> <p>De schooldirecteuren stellen een managementplan op voor de schoolleiding.</p>
Bevoegdheid	<p>De schoolbesturen zorgen voor de scholing van klassenassistenten tot onderwijsassistenten niveau-4.</p> <p>Het samenwerkingsverband zorgt voor de verbetering van de kennis en vaardigheden van de EOZ-medewerkers.</p> <p>De schoolbesturen gaan na of er onbevoegde docenten zijn en maken zo nodig een plan van aanpak om deze bevoegd te maken.</p>

Een gezond financieel beheer, een sluitende administratie en een meerjarig beleid voeren

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Verantwoording	<p>Alle schoolbesturen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Publiceren tijdig hun (financieel) jaarverslag. - Blijven samenwerken met de huidige financieel administrateur en accountant. - Blijven de financiën monitoren en zo nodig aanpassen. <p>Het samenwerkingsverband en het EOZ zorgen voor het opstellen en implementeren van meerjarige plannen gekoppeld aan de meerjarige begroting.</p>
Goed financieel systeem	<p>De schoolleiders zorgen voor het actualiseren van hun financiële systemen en zorgen voor een goede financiële verslaggeving.</p> <p>Het samenwerkingsverband en het EC2 zorgen voor het aantrekken van een gekwalificeerde en een deskundige financieel administrateur en accountant.</p>
Controlefunctie	<p>Alle schoolbesturen en het bestuur van het EC2 blijven hun begroting monitoren en zo nodig aanpassen.</p>
Kennis financieel management	<p>De schoolbesturen, de schoolleiders en administrateurs delen kennis van financieel management via periodieke bijeenkomsten.</p>

Effectiever taalonderwijs

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Schooltaalbeleid	<p>De schoolbesturen en schoolleiders van de SHS en SCS stellen een stuurgroep in, die in overleg met de belanghebbende partijen het schooltaalbeleid zal opstellen.</p> <p>De schoolbesturen en schoolleiders implementeren en evalueren het schooltaalbeleid.</p>
Leerstofaanbod en pedagogisch-didactische aanpak	<p>Alle belanghebbende partijen werken samen om de 'student centered approach' (differentiatie) voort te zetten.</p> <p>De SCS en SRF passen, waar mogelijk met hulp van EC2, hun curricula en didactiek aan indien dit nodig is.</p> <p>Het EC2 gaat in het taalonderwijs verder met de taalleermethode 'Total Physical Response' waarbij een taal "al doende" wordt geleerd.</p>
Taalbeheersing onderwijspersoneel	<p>De schoolleiders en EC2 zorgen ervoor dat het onderwijspersoneel de instructetaal goed beheert en gebruikt.</p>
Leerlingvolgsysteem en leerlingenzorg	<p>Schoolleiders, zc-ers en staf zorgen voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De implementatie van een gebruiksvriendelijk leerlingvolgsysteem. - De verdere verbetering van het gebruik van 'Presentis' (= een digitaal begeleidingssysteem voor praktijkonderwijs). - De verdere verbetering van de leerlingenzorg, onder andere via invoering van HillRAP (een Engelstalig leesprogramma), care meetings, groepsplannen en het identificeren van jongeren met een zorgrisico en maatwerk voor leerlingen in het praktijkonderwijs. <p>Zc-ers en 'homeroom teachers' zorgen voor ondersteuning voor leerlingen met een beperkte beheersing van het Engels.</p> <p>De SRF zorgt voor het monitoren van taalleerdeelen en het begeleiden van SKJ-deelnemers via individuele ontwikkelplannen.</p>
Toetsen en examens	<p>De SHS- staf en de zc-er gaan verder met regelmatige voortgangstoetsing.</p> <p>De examencommissie en/of de externe assessoren screenen de toetsen en examens en geven feedback aan de docenten.</p> <p>GvP, SCS en OCW onderzoeken de mogelijkheden met betrekking tot de inkoop en/of ontwikkeling van NVT examens.</p> <p>De SKJ en het SCS-schoolbestuur zetten hun samenwerking bij de voorbereiding van assessments van SKJ-deelnemers voort.</p>
Taalbeleid buiten het onderwijs	<p>EC2 zet:</p> <ul style="list-style-type: none"> -de VSV-groep voort; -de ondersteuning voor ouders en docenten voort.

De zorgstructuur verder op orde brengen

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
(Basis)kwaliteit	<p>Het EC2 behoudt basiskwaliteit en bouwt daarop voort door:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jaarlijks een ‘plan-do-check-act’ kwaliteitssysteem uit te voeren. - Jaarlijks functioneringsgesprekken met de medewerkers te voeren. - Samen met de medewerkers persoonlijke ontwikkelingsplannen op te stellen. <p>De schoolleiders bouwen verder aan de interne zorgstructuur op hun scholen door:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er voor te zorgen dat er een vast zorgkader wordt uitgewerkt als uitgangspunt voor de zorgplannen en dat daarin de rol van de ouders in de zorgstructuur wordt meegenomen. - Er voor te zorgen dat het zorgkader voortdurend worden geëvalueerd. - Het zorgen voor meer assistentie/hulp in de klassen. - Er voor te zorgen dat er op de school een ib-er of zc-er aanwezig is, ook tijdens de dagopvang. <p>De SRF stelt een zorgplan op voor de SKJ en deelt dit met de deelnemers en de onderwijspartners. Dit plan wordt jaarlijks geëvalueerd.</p> <p>Het samenwerkingsverband stelt een vierjaarlijks onderwijszorgplan op. Jaarlijks wordt een activiteitenrapport van het EC2 opgesteld waarin de uitgevoerde activiteiten en de resultaten worden geëvalueerd.</p>
Inzicht in zorgproblematiek	<p>Het EC2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Werkt aan een gedetailleerd overzicht van alle zorg leerlingen die zijn doorverwezen door de scholen. - Produceert ieder kwartaal een bijgewerkte lijst met kwantitatieve en kwalitatieve gegevens van alle zorg leerlingen die zich momenteel in het schoolsysteem bevinden. Daarbij wordt melding gemaakt van het soort zorg dat ze ontvangen en van de resultaten.
Determinatie, plaatsing en ontwikkelingsperspectieven/ context leerling in kaart	<p>De scholen en het EC2 stellen procedures op voor de signalering, behandeling en plaatsing van zorg leerlingen.</p> <p>Alle scholen hebben een regeling voor het opstellen van individuele ontwikkelingsplannen, met name voor leerlingen die worden verwezen naar externe zorg.</p> <p>Het EC2 en het CJG worden meer betrokken bij leerlingen met ernstige gedragsproblemen en werken samen met de ouders.</p>
Intern begeleiders en zorgcoördinatoren	<p>Het EC2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informeert de nieuwe ib-ers en zc-ers en maakt hen wegwijs. - Organiseert tweewekelijkse zorgbijeenkomsten met de ib-ers en zc-ers. - Biedt op uitnodiging intervisie aan binnen de scholen.
Scholing leerkrachten	<p>De schoolleiders zorgen er in samenwerking met de ib-ers en zc-ers voor dat nieuwe leerkrachten worden getraind in het gebruik van de zorgprocedures in de school.</p> <p>Leerkrachten, ib-ers en zc-ers wisselen kennis, ‘good practices’ en ervaringen uit bij casusbesprekingen.</p> <p>Het EC2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kan worden uitgenodigd voor de bijeenkomsten van de SCS en de SHS om te praten over hoe om te gaan met gedrag- en leerproblemen. - Organiseert een wekelijkse inloop voor vragen en ondersteuning van leraren en ouders.

Op een klein eiland als Saba is creativiteit geboden bij het vinden van passende en duurzame oplossingen voor het onderwijs

Onderwijs dat aansluit op een vervolgopleiding en/of op de arbeidsmarkt

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
(Basis)kwaliteiten	<p>Een interne of externe beoordelaar zal de beroepsopleidingen certificeren. De SKJ en de SCS werken samen met de werkgevers t.b.v. de erkenning van kwalificaties.</p> <p>De SRF zal in samenwerking met de SCS en het OLS een horecagelegenheid opzetten met een 'echte' functie in de maatschappij om hoogwaardige stageplaatsen te kunnen bieden voor horecaleerlingen van de SCS en SRF.</p> <p>Het EC2 biedt Pro- en SKJ-deelnemers activiteiten aan die aansluiten bij hun stages, opleiding en interesse, waarbij ze tevens de vereiste vaardigheden leren.</p> <p>Aangezien de basiskwaliteit is bereikt voor de afdeling beroepsonderwijs, zal SCS deelnemen aan Skills CN.</p>
Betere aansluiting mbo op lokale/regionale arbeidsmarkt	<p>De schoolleiding zorgt ervoor dat de decaan van de SCS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een campagne 'Youth on the move' opzet om de leerlingen door te leiden naar een hoger onderwijsniveau. - Samenwerkingsverbanden met andere onderwijs-instellingen op een hoger niveau brengt. <p>SRF zal (korte) beroepsopleidingstrajecten faciliteren en/of organiseren, naast de stromen die SCS biedt voor leerlingen van 16 jaar en ouder, uitgaande van de vraag op de arbeidsmarkt.</p> <p>SRF organiseert dat de SKJ-deelnemers (korte) stages in het buitenland kunnen volgen.</p> <p>Het EC2 introduceert Erasmus+ internationale stages, regelt een aanvraag voor initiële financiering en zorgt voor een initiële rapportage.</p>
Betere aansluiting voortgezet op hoger op hoger onderwijs	De schoolbesturen zetten een netwerk op met als doel onderlinge afstemming van examen- en beoordelingssystemen.
Passende voorbereiding en/of begeleiding) bij doorstroom naar vervolg-onderwijs of de arbeidsmarkt	<p>De loopbaanbegeleider in het voortgezet onderwijs geeft leerlingen voorlichting over mogelijkheden in het hoger onderwijs en helpt ze bij het onderzoeken daarvan, op basis van door hen gekozen vakken/profielen.</p> <p>De ROA CN, de SCS, de SRF en het OLS organiseren seminars en discussies om leerlingen een beter idee te kunnen geven van de beroepen waar het eiland behoeft aan heeft.</p>
Inventarisatie doorstroom-mogelijkheden	RCN/OCW stelt in samenwerking met SRF en de MBO-unit van de SCS een opleidingskaart op van de studiemogelijkheden.

Verbeterde randvoorwaarden in de vorm van huisvesting, leerplicht, wetgeving, arbeidsvoorraorden en (integrale) samenwerking

Resultaat t.a.v.	Verantwoordelijke partij/partijen + activiteit
Huisvesting	OCW en OLS maken het mogelijk dat het aangekochte terrein voor de nieuwe dagopvang en de kleuterschool bouwrijp wordt gemaakt.
Leerplicht	Het OLS stelt een leerplichtambtenaar aan en zorgt ervoor dat deze goed is opgeleid om diens taken te vervullen. De schoolleiders gaan na of de leerlingen die niet naar school komen of uitvallen externe zorg nodig hebben en verwijzen deze door naar het EC2.
Arbeidsvoorraorden	Het OLS stelt in samenwerking met OCW bij eilandbesluit een arbeidsvoorraordenregeling vast. De schoolbesturen passen zo nodig hun HRM-beleid daarop aan. De schoolbesturen en schoolleiders: <ul style="list-style-type: none"> - Werken de huidige voorwaarden waar nodig bij en informeren de leerkrachten hierover. - Onderzoeken of het mogelijk is om met 2-jarige contracten te werken. - Onderzoeken of ouderschapsverlof kan worden geïntroduceerd. Het EC2 stelt samen met de EOZ's op Sint Eustatius en Bonaire algemene arbeidsvoorraorden op voor het personeel.
(Integrale) samenwerking	Het EC2: <ul style="list-style-type: none"> - Zet samen met de ib-ers en de zc-ers de samenwerking met verschillende maatschappelijke partners voort. Het OLS zal een gezamenlijk beleid voor deze partners uitwerken. - Werkt samen met alle partners op het gebied van jeugdzorg, voogdij, naschoolse opvang en activiteiten, welzijn en gezinsondersteuning op Saba en onderhoudt contacten met de meeste van deze instellingen op Sint Eustatius en Bonaire. Alle onderwijsinstellingen werken eraan om in samenwerking met ketenpartners en het OLS een 'warm overdracht' te realiseren. Het gaat dan om kinderen die van de kinderopvang/speelscholen naar het primair onderwijs gaan en om leerlingen die van het po naar het vo of van de ene schoolsoort naar de andere overstappen.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Colofon

Dit is een uitgave van
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16375 | 2500, BJ Den Haag
© Rijksoverheid | November 2016

Vormgeving
I-Design, Iyonne Zegveld

Fotografie
Marika Ringnalda

Drukwerk
Print 2000, Sint Maarten